

Strategia rozwoju gminy Michałów na lata 2011-2020

"Rozwój jest tym, co czynią jednostki i grupy społeczne, a nie tym co jest robione dla nich".

InicjatywaLokalna.pl

Wstęp.....	4
Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Michałów	6
Charakterystyka gminy Michałów	6
<i>Położenie i rys historyczny</i>	6
<i>Dziedzictwo kulturowe</i>	8
<i>Samorząd gminy</i>	15
<i>Środowisko naturalne</i>	18
<i>Budżet gminy Michałów</i>	22
Ludność i zagadnienia społeczne	28
<i>Demografia</i>	28
<i>Rynek pracy i bezrobocie</i>	35
<i>Aktywność społeczna</i>	38
<i>Oświata i kultura</i>	40
<i>Opieka społeczna i opieka zdrowotna</i>	44
Gospodarka	46
<i>Przedsiębiorczość</i>	46
<i>Rolnictwo i leśnictwo</i>	47
<i>Turystyka</i>	48
Infrastruktura techniczna	59
Wyniki warsztatów strategicznych.....	61
Analiza SWOT	63
Misja gminy Michałów i cele strategii	67
Cele strategiczne.....	68
Ocena wpływu strategii na środowisko.....	75
Zgodność z dokumentami strategicznymi.....	82
System wdrażania i monitorowania	85
System monitoringu Strategii	85
Sposoby oceny Strategii	86
Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi	87
Public Relations Strategii	88
Budżet i Harmonogram realizacji strategii.....	90
Spis tabel:	97

Spis wykresów:	97
Spis map:	98
Spis zdjęć:	98

Wstęp

„Największą barierą rozwoju cywilizacyjnego Polski jest brak kapitału społecznego, czyli zaufania pomiędzy obywatelami, pomiędzy władzą a społeczeństwem”

/Jerzy Stepien

były prezes Trybunału Konstytucyjnego/

Rozwój społeczno-gospodarczy wymaga odpowiednio zaplanowanych działań. Realizacja skoordynowanych zadań, uzgodnionych z podmiotami działającymi w różnych sferach funkcjonowania jednostki terytorialnej, jest pewnego rodzaju gwarancją sukcesu. Strategia rozwoju jest podstawowym dokumentem planistycznym, który określa obszary priorytetowe oraz zadania niezbędne do realizacji, które przyczynią się do osiągnięcia celu strategicznego. Dokument ten jest instrumentem długofalowej polityki gminy, posiadający otwarty charakter. Oznacza to, że w miarę podejmowania działań określonych w strategii, możliwe jest kreowanie nowych celów oraz skorygowanie tych, które zostały sformułowane już wcześniej. Stworzenie strategii odpowiadającej sytuacji danej jednostki, opartej na posiadanych zasobach pozwala na:

- Określenie najbardziej efektywnych działań zapewniających dynamiczny rozwój obszaru przy jednoczesnym wykorzystaniu środków finansowych Unii Europejskiej;
- Wspieranie rozwoju lokalnego w taki sposób, aby stworzyć przyjazne warunki dla rozwoju przedsiębiorczości oraz powstawania nowych inicjatyw społecznych;
- Efektywne wykorzystanie zasobów własnych, finansowych, rzeczowych, kulturowych i społecznych oraz przeciwdziałanie możliwym zagrożeniom.

Strategie rozwoju są usankcjonowane prawnie poprzez Art. 9 Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 roku (Dz. U. z 2006 roku, Nr 227, poz. 1658). Na podstawie strategii rozwoju prowadzi się politykę rozwoju na danym obszarze. Strategia rozwoju jest nie tylko dokumentem, według którego miejscowe władze planują wydatkowanie środków. Buduje także wizerunek gminy jako jednostki prowadzącej przewidywalną politykę rozwoju, a więc wiarygodnej, gdzie warto inwestować. Jest ona

bardzo ważna w warunkach kadencyjności władz samorządowych, bowiem stabilizuje ona w pewien sposób podejmowane działania. Jest także polem współpracy różnych podmiotów działających na obszarze oddziaływania strategii. Niniejszy dokument nawiązuje bezpośrednio do poprzedniej strategii gminy Michałów, która obowiązywała do 2010 roku. Strategia powstała w oparciu o diagnozę stanu obecnego, analizę danych statystycznych oraz zapotrzebowanie zgłoszone podczas konsultacji społecznych, które odbyły się 27 czerwca 2011 roku w formie warsztatów. Zaproszono na nie wszystkie chętne osoby, które chciały podzielić się swoimi uwagami na temat stanu gminy. Celem spotkania było omówienie metodologii tworzenia strategii, zdiagnozowanie potrzeb mieszkańców oraz identyfikacja priorytetowych kierunków rozwoju gminy.

Rozwój lokalny to proces pozytywnych zmian (wzrostu ilościowego i postępu jakościowego) zachodzących na danym – stosunkowo niewielkim – obszarze, z uwzględnieniem **potrzeb, preferencji i hierarchii wartości** właściwych dla tego obszaru.

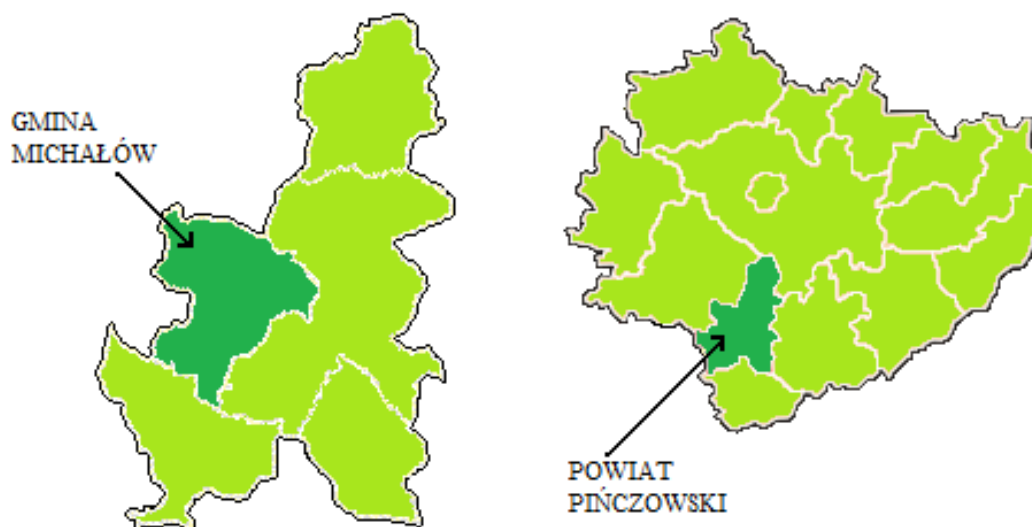
Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Michałów

Charakterystyka gminy Michałów

Położenie i rys historyczny

Gmina Michałów położona jest w południowej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie pińczowskim (mapa 1). Zlokalizowana jest w obrębie kilku jednostek fizjograficznych – południowo-zachodniej części Niecki Nidziańskiej, Płaskowyzu Jędrzejowskiego, Doliny Nidy i Garbu Wodzisławskiego. Takie umiejscowienie skutkuje zróżnicowanym ukształtowaniem terenu, a co za tym idzie możliwością uprawiania turystyki pieszej i rowerowej.

Mapa 1. Gmina Michałów na tle powiatu pińczowskiego oraz powiat pińczowski na tle województwa świętokrzyskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie źródeł internetowych.

Obejmująca wschodnią część gminy Dolina Nidy jest jednym z jej największych walorów przyrodniczych i turystyczno-rekreacyjnych. Na terenie rezerwatu „Wroni Dół” stwierdzono występowanie wielu unikatowych gatunków roślin chronionych. Przez gminę przepływa rzeka Mierzawa, dopływ Nidy. Uchodzi do niej w okolicach Pawłowic pod Pińczowem. Obie rzeki, Nida i Mierzawa, stwarzają idealne warunki dla amatorów spływów kajakowych i pontonowych. Dość dobrze rozwinięta sieć dróg i ścieżek przecinających

lokalne lasy, a także zabytki kultury, figury przydrożne i inne obiekty o ciekawej historii, sprzyjają turystyce pieszej, rowerowej oraz turystyce poznawczej.

Ziemie należące do gminy, są prastarymi ziemiemi polskimi – w odległości 25 km w kierunku północno-wschodnim leży Wiślica, stolica państwa Wiślan. Wschodnia granica gminy przylega do gminy Pińczów, od południa obszar gminy graniczy z gminą Działoszyce, od wschodu z gminą Wodzisław (powiat jędrzejowski), a od północy z gminą Imielno (również powiat jędrzejowski). Na obszarze gminy występują specyficzne warunki mikroklimatyczne wywołane niewielką ilością opadów. Pod płytką warstwą orną znajdują się skały wapienne, co powoduje, że przy małych opadach ziemia pęka, a roślinność wysycha. Stwarza to warunki niezwykle korzystne dla hodowli koni czystej krwi arabskiej. W Michałowie od 1953 roku funkcjonuje Stadnina Koni Michałów.

Przez teren gminy przebiegają dwie drogi wojewódzkie o łącznej długości 15,7 km: droga nr 766 relacji Morawica □□ Pińczów □□ Węchadłów o długości 10,8 km oraz nr 768 relacji Jędrzejów □□ Węchadłów o długości 4,9 km.

Zdjęcie 1. Michałów. Droga wojewódzka nr 766.

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Dziedzictwo kulturowe

O bogatej historii gminy Michałów, sięgającej epoki brązu i wczesnej epoki żelaza świadczą stanowiska archeologiczne z cennym kompleksem osadnictwa. Większość śladów dawnych mieszkańców tych ziem odkryto w latach 70. i 80. XX wieku podczas eksploatacji piasku. W rejonie miejscowości Pawłowice, Tur Dolny i Tur Piaski odkryto wielki kompleks osadniczy, na który składają się stanowiska wielokulturowe i wielofunkcyjne. Przede wszystkim są to obiekty osadowe i cmentarzyska charakterystyczne dla kultury trzcinieckiej, łuzyckiej, pomorskiej oraz przeworskiej. Źródła z XIII wieku wspominają już o wsiach Sędowice oraz Wrocieryż. W XIV wieku istniały już na pewno: Jelcza, Michałów, Tur, Węchadłów. W XV i XVI wieku istniała większość dzisiejszych miejscowości gminy. W okresie pierwszych Piastów obszar dzisiejszej gminy podzielony był pomiędzy dzielnicę krakowską (parafia Wrocieryż) a dzielnicę sandomierską (parafie Michałów i Góry). W XIV wieku dotychczasowe dzielnice oraz kasztelanie zostały zamienione na województwa i powiaty. W wyniku zmiany wschodnia część terytorium dzisiejszej gminy (parafie Góry, Michałów, Zagajów) znalazła się w obrębie powiatu wiślickiego w województwie sandomierskim, a zachodnia (parafia Wrocieryż) w obrębie województwa krakowskiego. Wiadomo, że w XVI wieku parafie te były bardzo gęsto zaludnione. XV i XVI wiek to w dziejach państwa polskiego okres dobrobytu i dużej tolerancji religijnej. W tym czasie na ziemi polskie przybywały i zawiązywały się różne wspólnoty religijne, wśród których na uwagę zasługują arianie. Arianie, radykalny nurt religijny wyodrębniony z kościoła kalwińskiego, odegrali bardzo dużą rolę w kształtowaniu się dziedzictwa kulturowego. Myśl polityczna i społeczna arian była niezwykle liberalna jak tamte czasy – życie w zgodzie z zasadami biblijnymi uznawali za nadrzędne wobec samej wiary w Boga, byli zwolennikami wolności wyznania oraz przeciwnikami podziału państwa na stany. Potępiali pańszczyznę oraz poddaństwo chłopów. Arianie przyczynili się do rozwoju oświaty – szkoły założone i prowadzone przez arian kształciły na bardzo wysokim poziomie. W Pińczowie utworzyli gimnazjum humanistyczne, a w Rakowie – słynną akademię, w której kształcono także dzieci katolickie. Wynikało to z wysokiego poziomu nauczania oraz tolerancji religijnej. W 1658 roku zdecydowano o wygnaniu arian z Polski. Mimo, że liczba zborów ariańskich na niektórych terenach przewyższała liczbę kościołów katolickich, do dzisiejszych czasów nie zachowało się ich wiele. Ich architektura, ze względów ideologicznych, była bardzo skromna, a więc te zachowane są niezauważalne – obecnie wykorzystywane są na przykład jako magazyny. Zbór w Węchadłowie wzniesiony został w XVI wieku przez rodzinę Górskich,

ówczesnych właścicieli Gór i Węchadłowa. Sto lat później arian wypędzono z kraju, a zbór upadł. Budynek jest niewielki, umiejscowiony na planie prostokąta, składa się z kilku izb. W południową elewację wmurowano kamienną płytę z herbem Odrowąż oraz napisem „Anno Domini 1559”. W XIX wieku zbór przebudowano i przeznaczono na lamus dworski. W czasie II wojny światowej Niemcy wykorzystywali go jako skład gospodarczy. Pod budynkiem znajduje się sieć dawnych tuneli, o których w okolicy powstało wiele tajemniczych historii. Przejście nimi jest jednak bardzo ryzykowne, wiadomo, że część się zapadła. Jeszcze kilka lat temu budynek pokryty był dachem, obecnie jednak został on prawie całkowicie zniszczony (zdjęcie 2). Jest to jedyna pamiątka po tych ważnych niegdyś mieszkańcach dzisiejszej gminy Michałów. Jej obecny stan wskazuje na to, że wkrótce i ona przestanie istnieć.

W miejscowości Węchadłów, obok ruin zboru, znajduje się także dwór z XIX wieku (zdjęcie 3). Parterowy, z dwoma piętrowymi skrzydłami, posiada dobudowaną w 1927 roku kaplicę. Do niedawna mieściła się w nim szkoła. Obecnie jest opuszczony i niszczeje. Otacza go zabytkowy park geometryczny z XVI wieku, przekomponowany częściowo w XIX wieku w park krajobrazowy.

Zdjęcie 2. Ruiny zboru ariańskiego w Węchadlowie.

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Zdjęcie 3. Dwór w Węchadlowie.

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

W Michałowie znajduje się kościół parafialny pw. św. Wawrzyńca pochodzący z połowy XIX wieku (zdjęcie 4). Historia samej parafii sięga wieku XIV, kiedy to Dobiesław, kasztelan krakowski oraz jego brat Jacussius, stolnik krakowski, ufundowali w Michałowie drewniany kościół. Dzisiejszy kościół jest murowany, jednonawowy, posiada barokowe ołtarze – główny i dwa boczne. W 1975 roku przeprowadzono renowację kościoła. W Michałowie zobaczyć można również pozostałości parku przy domu zarządcy majątku Dembińskich. Pozostały lipa szerokolistna i kilka jesionów.

Zdjęcie 4. Kościół św. Wawrzyńca w Michałowie.

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Zabytkiem miejscowości Góry jest kościół pw. NMP z 1764 roku (zdjęcie 5). Wcześniej w jego miejscu znajdował się kościół drewniany, który w czasach reformacji pełnił funkcję zboru ariańskiego. Obecny kościół jest murowany, zbudowany kosztem proboszcza krakowskiego Arnolda Dembińskiego. Na początku XX wieku został gruntownie odnowiony i rozbudowany, a w 1994 roku odnowiono elewację.

Dwór w Górach (zdjęcie 6) liczy ponad 100 lat. Do 1914 roku, czyli do przejęcia majątku przez Niemców, znajdował się w posiadaniu rodziny Dembińskich, z których wywodził się generał Henryk Dembiński, uczestnik wojen napoleońskich, zastępca wodza naczelnego w Powstaniu Listopadowym. Wcześniej Dembińscy byli właścicielami dworu w miejscu którego zbudowano zachowany do dziś pałac. Po II wojnie światowej majątek upaństwowiono, mieścił się tam posterunek policji, biblioteka i przedszkole. Później opustoszały niszczał. Przez kilka lat budynek wydierżawiała Fundacja Batalionów Chłopskich z Warszawy. W ostatnim czasie gmina odzyskała zabytkowy majątek i wystawiła go na sprzedaż. W 2011 r., już w czasie opracowywania strategii, został sprzedany.

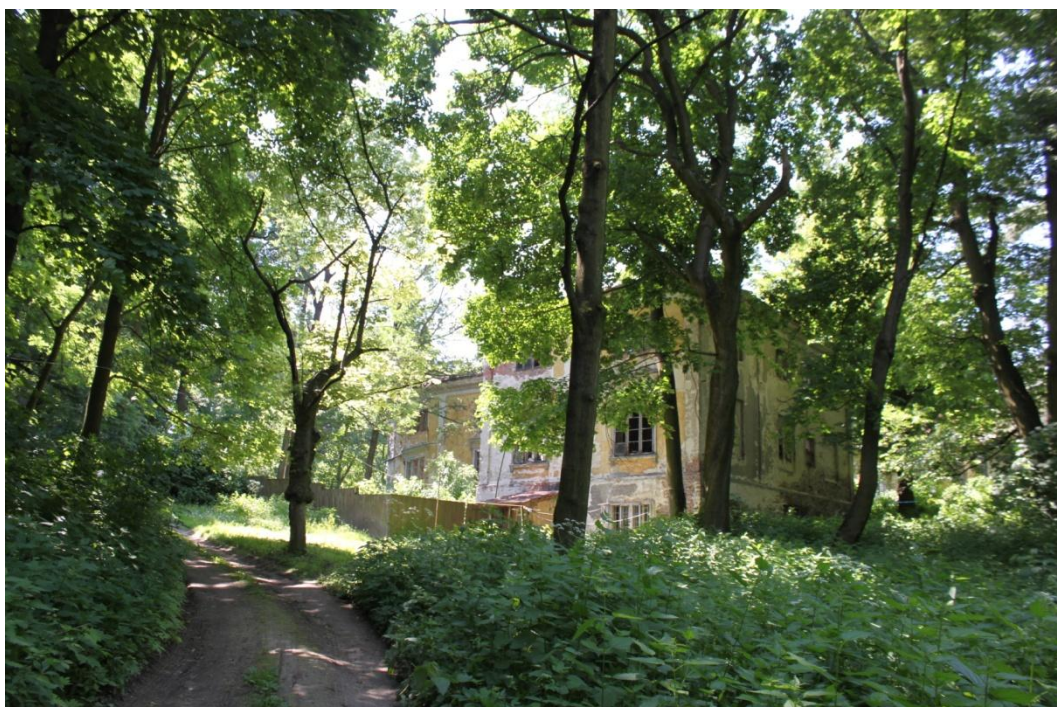
Na miejscowym cmentarzu Aniela Dembińska ufundowała w 1839 roku rodzinną kaplicę grobową (zdjęcie 7), wzniesioną w stylu klasycystycznym. W 1985 roku została wyremontowana.

Zdjęcie 5. Kościół pw. NMP w Górach.

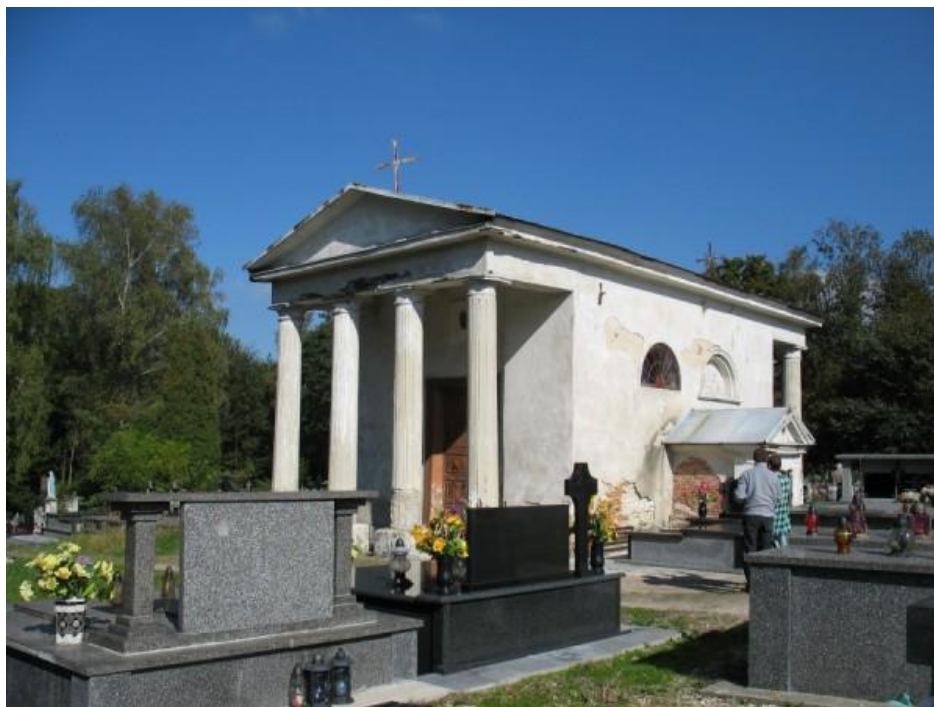
Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Zdjęcie 6. Dwór w Górach.

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Zdjęcie 7. Kaplica grobowa ufundowana przez Anielę Dembińską.

Źródło: <http://photo.bikestats.eu/zdjecie,136803,gory-kaplica-grobowa-dembinskich.html>

W miejscowości Wrocieryż można podziwiać kościół św. Marcina (zdjęcie 8). Pierwsza wzmianka o kościele i parafii pochodzi już z XIV wieku, jednak dzisiaj istniejący kościół wzniesiony został w latach 1801-1802. Jest on murowany, trójnawowy, z prostokątnym prezbiterium. Posiada trzy barokowe ołtarze – główny i dwa boczne. W głównym ołtarzu znajduje się obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z XVII wieku.

Zdjęcie 8. Kościół św. Marcina w miejscowości Wrocieryż.

Źródło: <http://photo.bikestats.eu/zdjecie,137787,wrocieryz-kosciol.html>

W tabeli 1 przedstawiono bilans wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w gminach województwa świętokrzyskiego. Wynika z niej, że w ostatnich latach znacznie wzrosły wydatki ponoszone na ten cel przez gminę Michałów. Na tle innych gmin województwa świętokrzyskiego kwota przeznaczana na cele upowszechniania kultury jest dość wysoka, choć znacznie niższa niż w gminach Ruda Maleniecka, Oksa czy Iwaniska.

Tabela 1. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w gminach województwa świętokrzyskiego.

Gmina	Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego		Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego/1 mieszkańca		Wzrost
	2004	2009	2004	2009	
Radków	83 222	101 992	31,33	39,59	26%
Moskorzew	42 706	81 941	14,23	28,15	98%
Ruda Maleniecka	89 740	609 267	26,49	187,81	608%
Kije	144 304	278 753	30,93	60,82	97%
Gnojno	87 684	182 981	18,30	39,27	114%
Złota	99 372	205 700	19,92	43,21	116%

Michałów	36 275	269 879	7,37	56,15	661%
Oksa	73 232	920 755	14,72	189,07	118%
Szydłów	335 803	349 782	67,67	71,82	6%
Wiślica	125 370	364 867	21,60	64,89	200%
Raków	87 044	328 890	14,74	58,41	296%
Iwaniska	240 600	645 260	33,5	92,62	176%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Samorząd gminy

Zgodnie z Ustawą o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 roku (Dz. U. 2001 r. Nr 142 poz. 1591) gmina jest podstawową jednostką samorządu terytorialnego w Polsce. Do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o charakterze lokalnym, niezastrzeżone w ustawach na rzecz innych podmiotów. Zadania własne gminy koncentrują się na zaspokajaniu zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej. W szczególności są to sprawy z zakresu:

1. ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
2. gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
3. wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,
4. działalności w zakresie telekomunikacji,
5. lokalnego transportu zbiorowego,
6. ochrony zdrowia,
7. pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych,
8. edukacji publicznej,
9. kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
10. kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
11. targowisk i hal targowych,
12. zieleni gminnej i zadrzewień,
13. cmentarzy gminnych,

14. porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego,
15. utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
16. polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej,
17. wspierania i upowszechniania idei samorządowej, w tym tworzenia warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej,
18. promocji gminy,
19. współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.),
20. współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Gmina Michałów została utworzona z dniem 1 stycznia 1973 roku. Powstała zgodnie z art. 101 ust. 1 C o radach narodowych (Dz. U. z 1972 r. Nr 49, poz. 314) uchwałą Nr XVII/79/72 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Kielcach z dnia 8 grudnia 1972 roku.

W celu skutecznego wykonywania obowiązków narzuconych na gminę przez ww. ustawę, gmina może powoływać jednostki organizacyjne oraz zlecać wykonanie poszczególnych zadań innym podmiotom, w tym organizacjom pozarządowym. Jedną z jednostek organizacyjnych gminy jest Urząd Gminy. Organami gminy jest rada gminy oraz wójt (tak jest w przypadku omawianej gminy), burmistrz lub prezydent sprawujący władzę wykonawczą, który wykonuje uchwały rady gminy oraz zadania wynikające z przepisów prawa. Podział władzy gwarantuje sprawne funkcjonowanie gminy, które bezpośrednio wpływa na zaspokojenie potrzeb zbiorowych wspólnoty oraz na wysoki poziom życia mieszkańców gminy. Obecnie Wójtem gminy Michałów jest Mirosław Walasek. Oprócz Urzędu Gminy (zdjęcie 9) jednostkami organizacyjnymi są: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Biblioteka Gminna w Michałowie oraz Zespoły Placówek Oświatowych: w Michałowie, Górach, Węchadłowie i Sędowicach.

Zdjęcie 9. Urząd Gminy w Michałowie.

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

W skład Rady Gminy Michałów wchodzi:

1. Bębenek Zbigniew
2. Jędrzczyk Jan Stanisław
3. Klamiński Michał
4. Kowalczyk Bogusław Sławomir
5. Mika Zygmunt Władysław – Przewodniczący
6. Motyka Rafał Tadeusz
7. Oleksy Tadeusz Mariusz
8. Pasternak Józef
9. Sowa Sylwester
10. Tyburczyk Czesław Henryk
11. Wleciał Damian Sebastian
12. Wleciał Jarosław Artur
13. Wójcik Bożena Hanka
14. Wójcik Łukasz Paweł
15. Żuber Dariusz Janusz

Rada gminy ustanawia jednostki pomocnicze gminy – sołectwa. Stanowią one lokalne wspólnoty samorządowe, bez osobowości prawnej, ułatwiające gminie wykonywanie zadań na danym terenie. W granicach administracyjnych gminy Michałów powołanych zostało 20 sołectw: Góry, Jelcza Mała, Tur Piaski, Jelcza Wielka, Karolów, Kołków, Michałów, Pawłowice, Polichno, Sadkówka, Sędowice, Tomaszów, Tur Dolny, Tur Górny, Węchadłów, Wrocieryż, Zagajów, Zagajówek i Zawale Niegosławskie.

Środowisko naturalne

Obszar gminy objęty jest różnymi formami ochrony przyrody w ramach Wielkoprzestrzennego Systemu Obszarów Chronionych. W gminie Michałów są to: Nadnidziański Park Krajobrazowy i Kozubowski Park Krajobrazowy oraz Kozubowski Obszar Chronionego Krajobrazu, Nadnidziański Obszar Chronionego Krajobrazu i Miechowsko–Działoszycki Obszar Chronionego Krajobrazu. Obszary chronionego krajobrazu obejmują tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełniących funkcję korytarzy ekologicznych.

Zdjęcie 10. Krajobraz gminy Michałów.

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Na terytorium gminy wyodrębniono również rezerwat „Wroni Dół”, który powstał na mocy Rozporządzenia Wojewody z dnia 30.04.1999 roku. Rezerwat ten posiada Plan Ochrony, którego głównym celem jest „Zachowanie dla celów naukowych i dydaktycznych bogatego florystycznie fragmentu zespołu łąki z licznymi gatunkami roślin objętych ochroną”. Obejmuje on powierzchnię 9,9 ha i jest rezerwatem leśnym. Charakteryzuje się bogatą i różnorodną florą roślin naczyniowych, stwierdzono występowanie około 420 gatunków roślin, w tym ośmiu gatunków storczyka. Do najcenniejszych rzadkich roślin występujących w rezerwacie należą m. in. obuwnik pospolity, buławnik wielkokwiatowy, len włochaty oraz dwulistnik muszy. Drzewostan składa się przede wszystkim z drzew liściastych (przede wszystkim dąb szypułkowy i grab zwyczajny) oraz sosny zwyczajnej. Pomniki przyrody w gminie Michałów przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Pomniki przyrody w gminie Michałów.

Lp.	Rodzaj	Nr ewidencyjny	Wiek	Lokalizacja	Ustanowiony na podstawie:
1.	Dąb – 2 szt.	32	350 lat	Węchadłów	Rozporządzenie Nr 35/2007 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 12 grudnia 2007 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urze. Woj. Świętokrzyskiego Nr 239, poz 3552, z dnia 14 grudnia 2007 r.)
2.	Lipa drobnolistna	56	250 lat	Góry – Park Dworski	Rozporządzenie Nr 35/2007 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 12 grudnia 2007 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urze. Woj. Świętokrzyskiego Nr 239, poz 3552, z dnia 14 grudnia 2007 r.)
3.	Buk zwyczajny	351	-	Góry – Park wiejski	Uchwała Nr VII/67/95 Rady Gminy Michałów z dnia 26 października 1995 r. w sprawie ochrony indywidualnej obiektu przyrodniczego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Michałowie.

Stwierdzono także obecność ciepłolubnych zwierząt, zwłaszcza bezkręgowych. Rozlewiska obu rzek – Nidy i Mierzawy obfitują w siedliska większości krajowych gatunków płazów i gadów. Zabagnione tereny w okolicy Nidy i jej starorzecza sprzyjają występowaniu błotno-wodnych gatunków ptaków.

W granicach gminy znajdują się:

- Nadnidziański Park Krajobrazowy;
- Kozubowski Park Krajobrazowy;
- Nadnidziański Obszar Chronionego Krajobrazu o powierzchni 26 011ha. Obejmuje on część obszarów gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Imielno, Kije, Michałów, Nowy Korczyn, Opatowiec, Pińczów, Wiślica i Złota.;
- Kozubowski Obszar Chronionego Krajobrazu (położony na otulinach parków krajobrazowych) o powierzchni 6 036 ha. Obejmuje on część obszarów gmin: Czarnocin, Działoszyce, Michałów, Pińczów i Złota.;
- Miechowsko – Działoszycki Obszar Chronionego Krajobrazu o powierzchni 40 333ha. Obszar znajduje się na terenie gmin: Działoszyce, Imielno, Michałów, Sędziszów, Słupia Jędrzejowska i Wodzisław.
- Obszar Natura 2000:
 - Obszar specjalnej ochrony ptaków „Dolina Nidy” PLB260001 (wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12.01.2011 r. Dz.U. Nr 25, poz. 133, zmiana w Dz. U. z 2011 r., Nr 67, poz. 358),

- Specjalne obszary ochrony siedlisk mające znaczenie dla Wspólnoty „Ostoja Nidziańska PLH260003, „Dolina Mierzawy PLH 260020, „Ostoja Kozubowska” PLH260029 (zatwierdzone decyzją Komisji Europejskiej Nr 2011/64/UE z dnia 10.01.2011 r. Dz.U. UE Nr L 33),
- Pomniki przyrody (wymienione w tabeli 2 oraz tabeli 21),
- Główny południowo-centralny korytarz ekologiczny (KPdC-4C).

Jeśli chodzi o wody powierzchniowe gmina leży w zlewni rzeki Mierzawy – prawego dopływu Nidy, która przepływa przez północny skraj gminy. Mierzawa, rzeka o długości 60 km, swój początek bierze w miejscowości Bryzdyn, znajdującej się w gminie Kozłów (powiat miechowski, województwo małopolskie), do Nidy uchodzi w okolicach Pawłowic koło Pińczowa.

Cały obszar gminy położony jest w granicach głównego zbiornika wód podziemnych nr 409 „Niecka Miechowska SE” zbudowanego z utworów szczelinowo porowych formacji kredowej.

Na terenie gminy ujęcia rozmieszczone są w miejscowościach: Michałów, Węchadłów, Zagajów, Przeclawka, Góry, Sadkówka, Tomaszów, Kołków, Polichno.

W roku 1974 wykonano jedną studnię wierconą, która wchodzi w skład ujęcia wody w Zagajowie. Studnia od momentu wykonania nie była eksploatowana. W roku 2001 przeprowadzono renowację studni i pompowanie sprawdzające wydajność. Badania wykazały, iż możliwa jest eksploatacja studni z maksymalną wydajnością równą zasobom eksploatacyjnym ujęcia. Z tego ujęcia planuje się zaopatrzenie w wodę dla 20 miejscowości gminy. Ochrona jakości wody zostanie zapewniona przez utworzenie stref ochronnych: bezpośredniej - obejmujący obszar ogrodzenia istniejącej studni oraz pośredniej wyznaczony 25 letnim czasem dopływu wody do ujścia, obejmującego obszar o promieniu 722 m o powierzchni 163 ha (6832 m²).

W północno-wschodniej części gminy Michałów wyznaczony został fragment strefy ochrony pośredniej ujęcia wód podziemnych „Kopernia”, który zaopatruje w wodę wodociąg komunalny „Pińczów”. Strefy ochronne – ochrony bezpośredniej oraz tereny ochrony pośredniej wewnętrznej i zewnętrznej ustanowione zostały decyzją Wojewody. Ujęcie „Kopernia” jest ujęciem typu infiltracyjnego tzn. jest zasilane przez przenikające do wód podziemnych wody powierzchniowe.

Stan wód w województwie świętokrzyskim stwierdzono na podstawie badań przeprowadzonych w latach 2007-2009. Klasyfikację jakości wód rzeki Mierzawy przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Klasyfikacja jakości wód rzeki Mierzawy (stan na 2008 r.).

Rzeka	Nazwa jednolitej części wód	Km biegu rzeki	Ocena wskaźników biologicznych	Identyfikacja JCW	Stan/potencjał ekologiczny
Mierzawa	Mierzawa od Cieku od Gniewęcina do ujścia	2,0	II klasa	HMWB	Dobry

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Kielcach.

Na tle ogółu wód powierzchniowych w województwie stan ekologiczny rzeki Mierzawy oceniony został dobrze i rzeka uzyskała II klasę jakości pod względem oceny wskaźników biologicznych. Jest jedną z czystszych rzek w województwie, a jej stan chemiczny oceniony został poniżej dobrego.

W przypadku realizacji planowanych zadań wyszczególnionych w niniejszym dokumencie, zlokalizowanych w części terenów gminy, które wskazane zostały w opracowaniu pod nazwą „Wyznaczenie stref zagrożenia powodziowego w zlewni rzeki Nidy jako integralny element studium ochrony przeciwpowodziowej” (realizowanym przez Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie, w 2010 r.), wykonawcy uwzględnią aspekt ryzyka powodzi od rzeki Mierzawy. Z pewnością zadania te zostaną wykonane z uwzględnieniem wszystkich form ochrony przeciwpowodziowej, ponieważ część terenów gminy została wskazana jako zagrożone powodzią.

Dla celów oceny jakości powietrza województwo świętokrzyskie podzielono na cztery strefy. Gminę Michałów obejmuje strefa sandomiersko-pińczowska o łącznej powierzchni 5 769 km² oraz liczbie ludności wynoszącej ponad 441 tys. osób. Wszystkie strefy zostały ocenione jako spełniające wymogi klasy A, więc nieprzekraczające dopuszczalnych poziomów stężenia zanieczyszczeń. W wyniku klasyfikacji stref za 2007 rok w województwie świętokrzyskim ze względu na ochronę zdrowia ludzi ustalono dla każdej ze stref klasę A.

Budżet gminy Michałów

Informacje na temat wydatków gminy ogółem i wydatków inwestycyjnych w latach 2005-2009 prezentuje tabela 4.

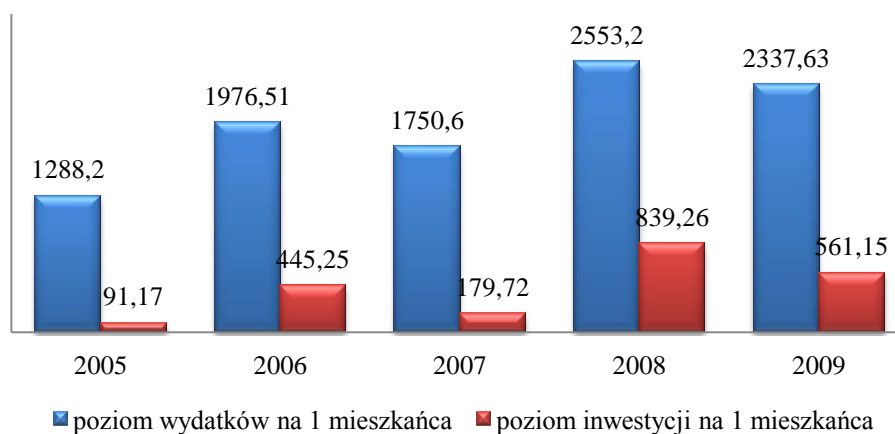
Tabela 4. Poziom wydatków gminy ogółem i wydatków inwestycyjnych (stan na 31.12.2009 r.).

Rok	Wydatki ogółem	Poziom wydatków na 1 mieszkańca	Inwestycje ogółem	Poziom inwestycji na 1 mieszkańca	Udział inwestycji w wydatkach ogółem
2005	6 273 528,00	1 288,20 zł	443 987,00	91,17 zł	7,07%
2006	9 548 545,91	1 976,51 zł	2 151 011,67	445,25 zł	22,52%
2007	8 402 863,38	1 750,60 zł	862 662,08	179,72 zł	10,26%
2008	12 337 067,83	2 553,20 zł	4 055 296,70	839,26 zł	32,87%
2009	11 244 004,82	2 337,63 zł	2 699 147,20	561,15 zł	24,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poziom wydatków ogółem w ostatnich dwóch latach znacznie wzrósł w zestawieniu z latami poprzednimi, a co za tym idzie, wzrostowi uległa także kwota wydatków przypadająca na 1 mieszkańca. Znaczny spadek poziomu inwestycji na 1 mieszkańca w 2009 roku względem roku poprzedniego jest jednak zjawiskiem niepokojącym (wykres 1).

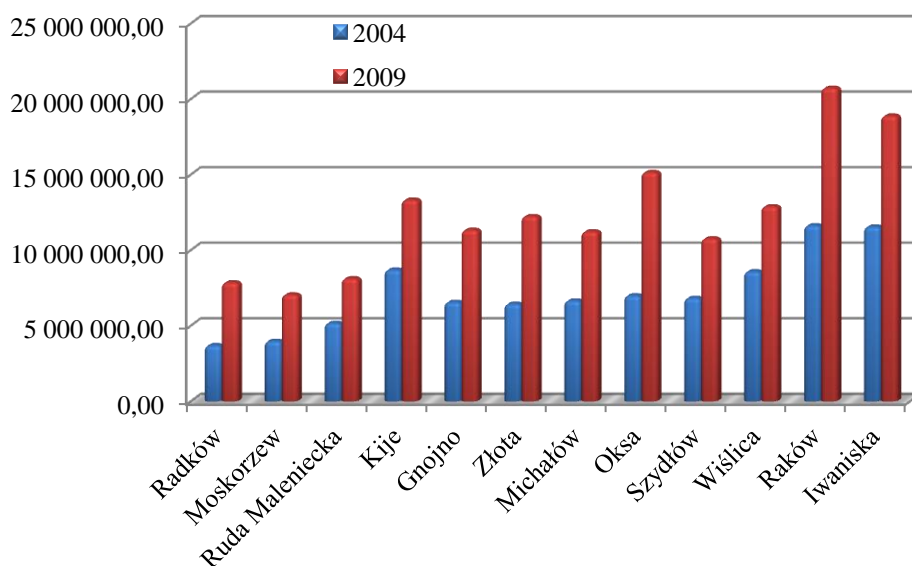
Wykres 1. Poziom wydatków gminy ogółem/1 mieszkańca i wydatków inwestycyjnych/1 mieszkańca.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

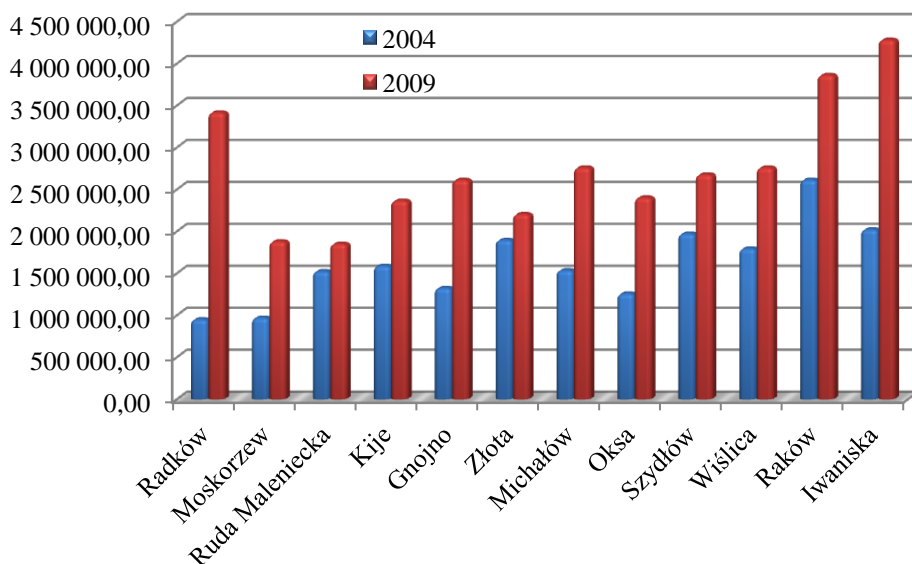
Gmina Michałów jest typową gminą województwa świętokrzyskiego, dochody ogółem i dochody własne kształtują się na podobnych poziomach (tak samo jest w innych gminach wybranych do porównania, co przedstawiono na wykresach 2 i 3).

Wykres 2. Dochody ogółem w gminach województwa świętokrzyskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 3. Dochody własne w gminach województwa świętokrzyskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wzrost dochodów gminy Michałów ogółem/1 mieszkańca na przestrzeni pięciu lat wyniósł 73%, co jest wielkością średnią w porównaniu z innymi gminami województwa świętokrzyskiego (dochody gmin województwa świętokrzyskiego przedstawione zostały

w tabeli 5). Największy wzrost, bo ponad 100%, zanotowały gminy Radków, Oksa i Raków.

Tabela 5. Dochody gmin województwa świętokrzyskiego.

Gmina	Dochody ogółem		Dochody własne		Dochody własne/ 1 mieszkańca		Dochody ogółem/ 1 mieszkańca	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009
Radków	3 696 169	7 856 531	948 794	3 414 207	357,23	1 325,39	1 391,63	3 049,90
Moskorzew	3 977 645	7 052 309	967 157	1 877 781	322,17	645,06	1 325,00	2 422,64
Ruda Maleniecka	5 168 609	8 119 929	1 521 219	1 848 878	449,00	569,94	1 525,56	2 503,06
Kije	8 693 632	13 328 261	1 586 509	2 362 939	340,09	515,59	1 863,59	2 908,20
Gnojno	6 557 532	11 332 165	1 321 543	2 610 501	275,78	560,31	1 368,43	2 432,32
Złota	6 437 938	12 237 984	1 893 694	2 203 107	379,65	462,74	1 290,69	2 570,47
Michałów	6 651 637	11 231 509	1 533 170	2 757 958	311,49	573,86	1 351,41	2 336,98
Oksa	6 992 565	15 150 381	1 255 618	2 400 486	252,44	492,91	1 405,82	3 110,96
Szydłów	6 826 408	10 766 820	1 970 236	2 674 505	397,06	549,18	1 375,74	2 210,85
Wiślica	8 582 820	12 888 097	1 792 773	2 757 399	308,89	490,38	1 478,78	2 292,03
Raków	11 627 113	20 729 249	2 612 185	3 860 292	442,37	685,54	1 969,03	3 681,27
Iwaniska	11 544 855	18 889 026	2 020 467	4 280 133	281,28	614,34	1 607,25	2 711,21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

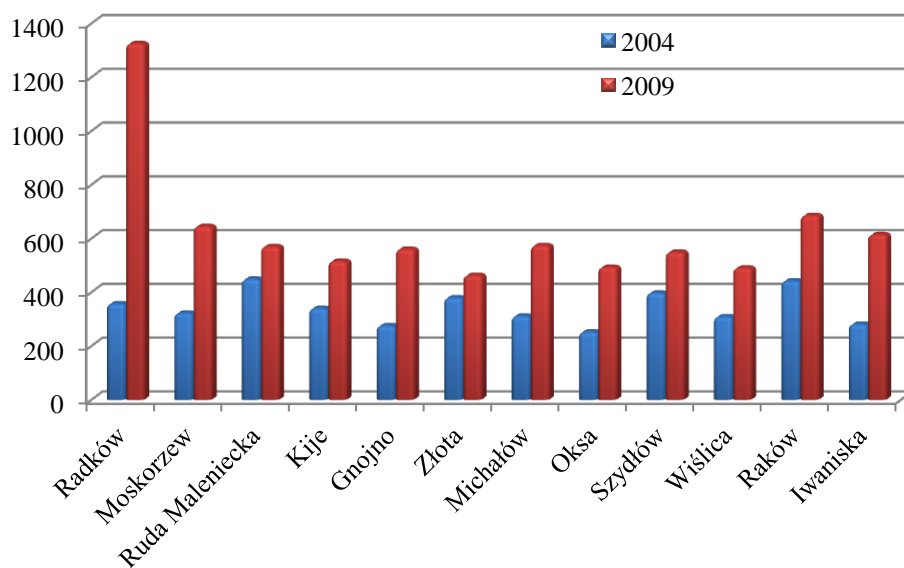
Dochody własne/1 mieszkańca w gminie Michałów zwiększyły się od 2004 roku o 84%, cztery gminy z zestawienia zwiększyły tę wartość o ponad 100% □□ Radków, Moskorzew, Gnojno i Iwaniska. Dochody własne gmin województwa świętokrzyskiego przedstawiono w tabeli 6, a w przeliczeniu na 1 mieszkańca □□ na wykresie 4. Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły w gminie Michałów w 2004 roku 83,41 zł, natomiast pięć lat później – 144,53 zł. Zanotowano ponad 70% wzrost. Dochody własne, udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych i od osób prawnych (w 2009 roku) przedstawiono na wykresie 5.

Tabela 6. Dochody własne gmin województwa świętokrzyskiego.

Gmina	Dochody podatkowe - podatek rolny		Dochody podatkowe - podatek od nieruchomości		Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa - podatek dochodowy od osób fizycznych		Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa - podatek dochodowy od osób prawnych	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009	2004	2009
Radków	191 606	242 549	275 855	361 411	207 918	362 923	802	245
Moskorzew	221 361	253 013	306 665	399 147	213 080	387 667	2 381	8 896
Ruda Maleniecka	65 049	95 644	529 774	601 756	303 791	552 062	3 379	2 411
Kije	287 823	369 978	507 473	654 176	434 559	839 756	4 594	12 101
Gnojno	312 094	294 445	378 398	435 571	326 153	1 079 457	348	976
Złota	660 280	685 692	226 444	245 540	556 349	720 592	1 499	1 568
Michałów	475 802	542 385	278 026	344 717	410 550	694 623	810	1 271
Oksa	215 402	298 295	373 062	359 847	304 864	663 462	-693	1 714
Szydłów	363 787	488 867	691 048	968 022	435 276	651 762	39 419	55 636
Wiślica	466 799	675 092	366 704	617 068	577 390	768 935	2 850	5 655
Raków	225 276	309 857	595 450	719 058	685 319	900 630	1 137	567
Iwaniska	330 958	468 199	422 301	427 306	557 705	1 007 052	3 594	5 630

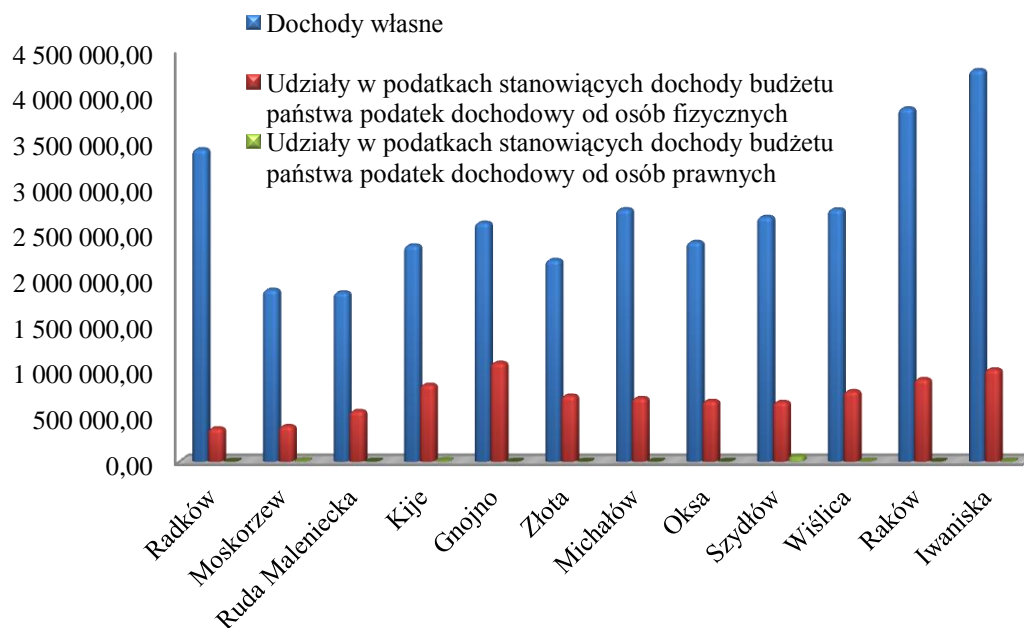
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 4. Dochody własne/1 mieszkańca.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 5. Dochody własne, udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych i od osób prawnych (2009 r.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gmina Michałów jest średniej wielkości jednostką, charakterystyczną pod względem wielkości dla województwa świętokrzyskiego. Ukształtowanie terenu oraz specyficzny krajobraz wynika z położenia geograficznego i jest wspólny dla tej części województwa. Peryferyjne położenie, z dala od dużych ośrodków miejskich determinuje sytuację społeczną i gospodarczą mieszkańców gminy. Poza pewnymi ograniczeniami, które wynikają z takiego usytuowania, ma ono także pozytywne aspekty, takie jak np. nieskażone środowisko, niski poziom hałasu wynikający z braku dróg krajowych przebiegających przez teren gminy czy możliwości zbudowania ciekawej oferty agroturystycznej. Gminne zabytki są źle zachowane, zaniedbane i niewyeksponowane, mogą jednak stać się ciekawymi obiektami dla amatorów turystyki poznawczej.

Ludność i zagadnienia społeczne

Demografia

Gmina Michałów swym zasięgiem obejmuje 11 209 ha powierzchni, co stanowi ponad 18% powierzchni powiatu pińczowskiego. Gmina składa się z 20 miejscowości wiejskich, zestawionych w tabeli 7.

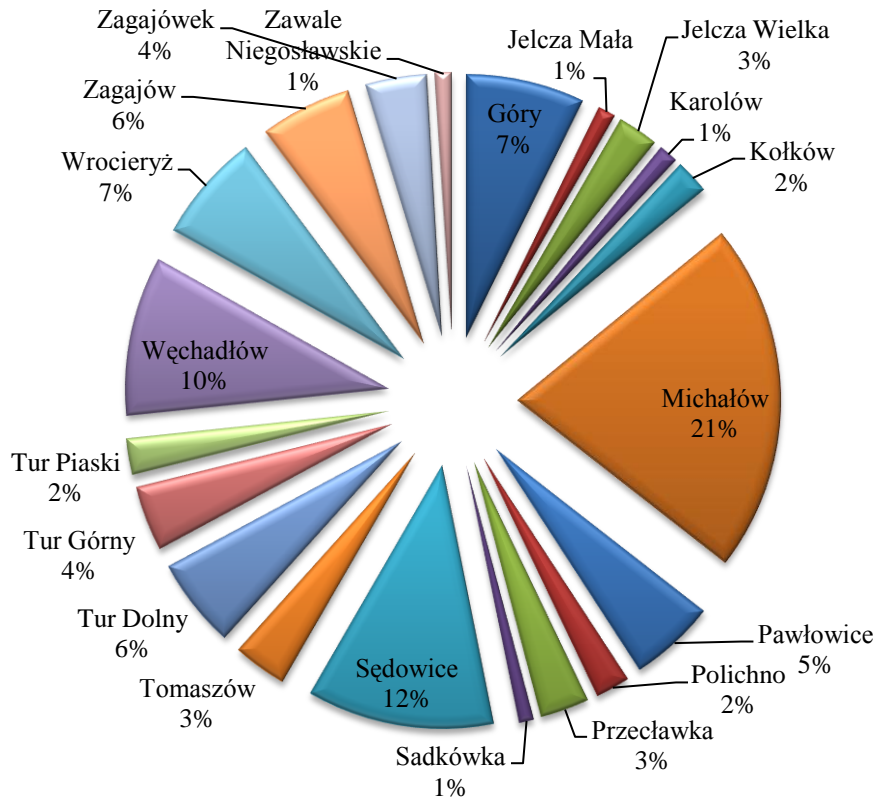
Tabela 7. Charakterystyka sołectw (stan na rok 2010).

Lp.	Miejscowość	Powierzchnia w km ²	Liczba ludności
1.	Góry	11,6	351
2.	Jelcza Mała	1,3	54
3.	Jelcza Wielka	1,6	123
4.	Karolów	1,5	58
5.	Końków	2,4	101
6.	Michałów	20,7	1 038
7.	Pawłowice	5,6	257
8.	Polichno	3,7	101
9.	Przeclawka	4,9	145
10.	Sadkówka	0,9	43
11.	Sędowice	14,0	556
12.	Tomaszów	3,3	160
13.	Tur Dolny	6,0	268
14.	Tur Górny	3,0	196
15.	Tur Piaski	5,4	107
16.	Węchadłów	10,8	468
17.	Wrocierz	7,6	325
18.	Zagajów	4,5	272
19.	Zagajówek	1,9	180
20.	Zawale Niegosławskie	1,1	44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Michałowie.

Gmina zamieszkiwana jest przez 4 847 osób. Największą wsią w gminie, pod względem liczby ludności oraz powierzchni, jest siedziba gminy – Michałów. Drugą co do wielkości wsią są Sędowice. Najmniejszą zaś wsią w gminie są Sadkówka i Zawale Niegosławskie. W 80% wsi liczba ludności w ciągu ostatnich trzech lat zmniejszyła się, wyjątkami są wsie: Karolów, Sadkówka, Tur Dolny i Tur Górny. Wzrosty są jednak niewielkie – od 1 w Karolowie i Sadkówce do 8 w Turze Dolnym. Udział mieszkańców poszczególnych wsi w liczbie ludności gminy Michałów ogółem przedstawia wykres 6.

Wykres 6. Udział liczby mieszkańców poszczególnych wsi w liczbie ludności gminy Michałów ogółem.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Michałowie.

Średnia gęstość zaludnienia w 2009 roku wynosiła 43 osoby/km². W powiecie wielkość ta wynosiła 67 osób/km², a w województwie – 108 osób/km². Przewaga kobiet w ogólnej liczbie ludności gminy jest niewielka, wskaźnik feminizacji wynosi 100, podczas gdy dla powiatu kształtuje się na poziomie 103, a województwa – 105. Populację gminy Michałów na tle powiatu pińczowskiego i województwa świętokrzyskiego przedstawiono w tabeli 8.

Tabela 8. Populacja gminy Michałów na tle powiatu pińczowskiego i województwa świętokrzyskiego.

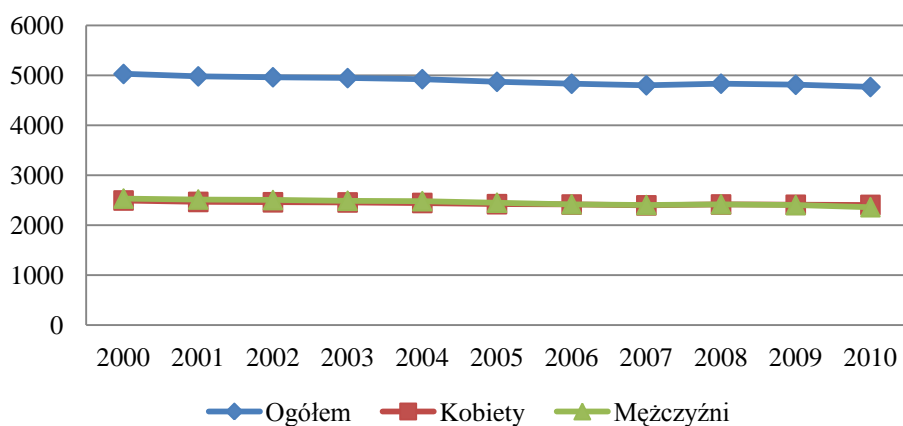
Jednostka podziału terytorialnego	Lata	Ludność				
		Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Gęstość zaludnienia (os/km ²)	Wskaźnik feminizacji (liczba kobiet/100 mężczyzn)
Województwo świętokrzyskie	2005	1 285 007	626 859	658 148	110	105
	2007	1 275 550	621 433	654 117	109	105
	2009	1 270 120	618 330	651 790	108	105
Powiat pińczowski	2005	42 291	20 885	21 406	69	102
	2007	41 811	20 616	21 195	68	103
	2009	41 282	20 374	20 908	67	103
Gmina Michałów	2005	4 870	2 420	2 450	44	101
	2007	4 800	2 396	2 404	43	100
	2009	4 810	2 408	2 402	43	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Gmina Michałów jest największą po gminie Pińczów gminą w powiecie pińczowskim pod względem powierzchni oraz trzecią gminą w powiecie pod względem liczby ludności (po gminie Pińczów oraz gminie Działoszyce).

Na przestrzeni ostatniej dekady liczba mieszkańców zmniejszyła się o około 4%, spadek jest stały, choć niewielki. Dotyczy on zarówno liczby kobiet zamieszkałych w gminie, jak i mężczyzn. Jak widać na wykresie 7 □□ linie wskazujące dynamikę zmian liczby kobiet i mężczyzn pokrywają się, co świadczy o prawie równym udziale w liczbie mieszkańców ogółem.

Wykres 7. Ludność gminy Michałów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

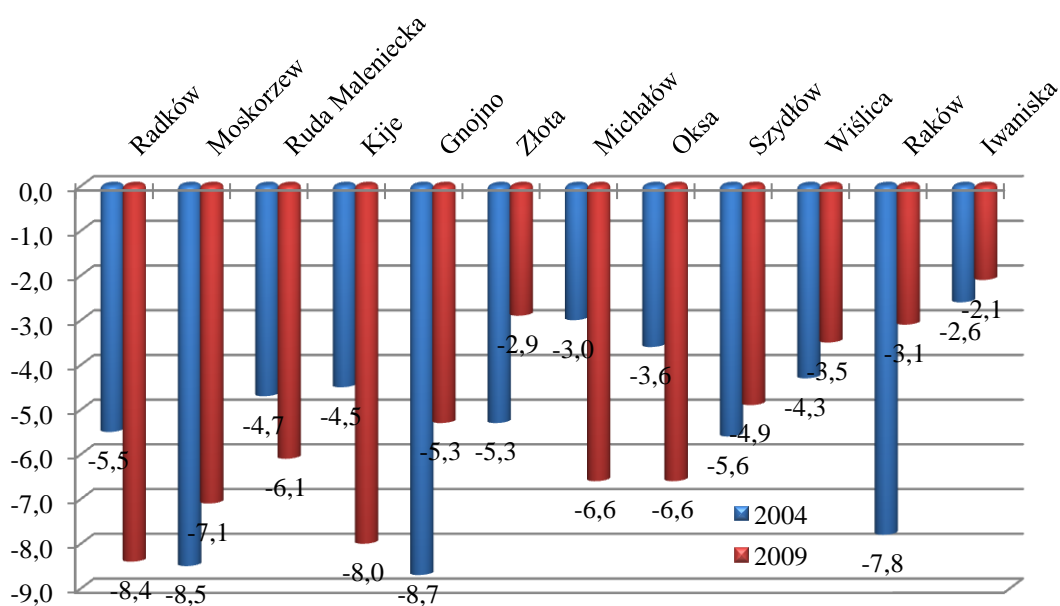
Stan ludności według stałego miejsca zameldowania i przyrost naturalny w gminach województwa świętokrzyskiego zestawiono w tabeli 9 i przedstawiono na wykresie 8.

Tabela 9. Ludność wg stałego miejsca zameldowania i przyrost naturalny w gminach województwa świętokrzyskiego.

Gmina	Ludność wg stałego miejsca zameldowania		Przyrost naturalny / 1000 mieszkańca		Przyrost naturalny	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009
Radków	2 719	2 605	-5,5	-8,4	-15	-22
Moskorzew	3 060	2 956	-8,5	-7,1	-26	-21
Ruda Maleniecka	3 422	3 264	-4,7	-6,1	-16	-20
Kije	4 682	4 585	-4,5	-8,0	-21	-37
Gnojno	4 834	4 706		-5,3	-42	-25
Złota	4 923	4 788	-5,3	-2,9	-26	-14
Michałów	4 983	4 819	-3,0	-6,6	-15	-32
Oksa	4 963	4 857	-3,6	-6,6	-18	-32
Szydłów	5 036	4 901	-5,6	-4,9	-28	-24
Wiślica	5 845	5 666	-4,3	-3,5	-25	-20
Raków	5 983	5 757	-7,8	-3,1	-47	-18
Iwaniska	7 279	7 068	-2,6	-2,1	-19	-15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

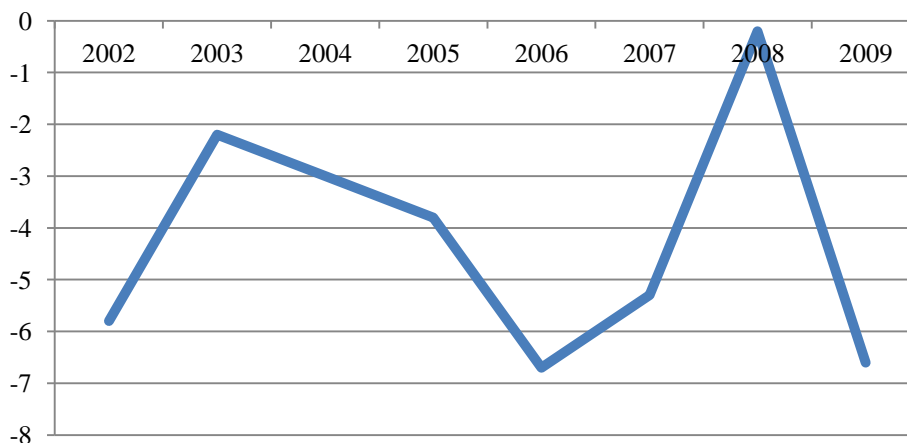
Wykres 8. Przyrost naturalny/1 mieszkańca w gminach województwa świętokrzyskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Saldo migracji ogółem w 2009 roku wyniosło -11. W ciągu ostatnich dziesięciu lat wielkość ta ulegała wahaniom w granicach od -30 (w 2003) do 3 (w 2001 roku). Tylko w 2001 roku saldo migracji osiągnęło wartość dodatnią; w ostatniej dekadzie średnia wartość salda migracji wyniosła około -10. Przyrost naturalny również na przestrzeni ostatnich lat był ujemny. Wahania przyrostu naturalnego w gminie Michałów obrazuje wykres 9.

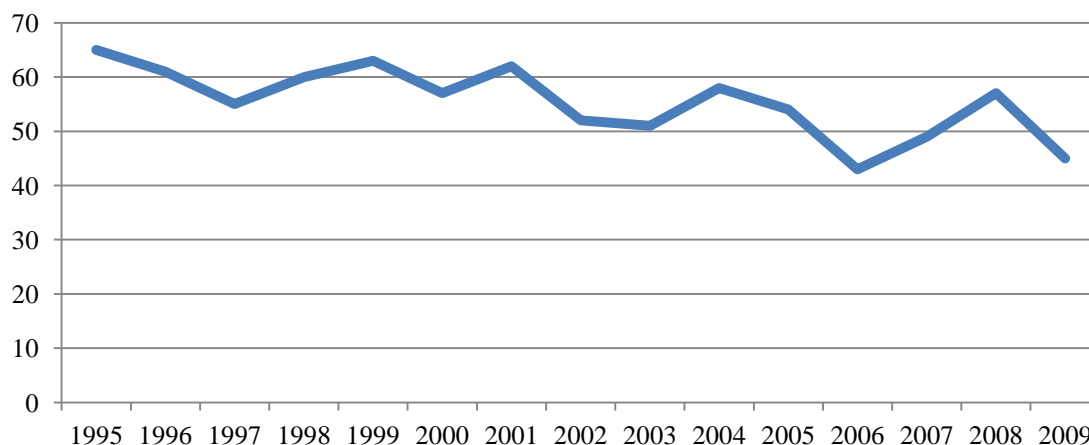
Wykres 9. Przyrost naturalny w gminie Michałów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji powodują zdecydowanie niekorzystne zjawisko jakim jest ubytek liczby ludności. Widoczny jest negatywny proces starzenia się populacji gminy Michałów. Tendencję tę potwierdza analiza liczby urodzeń, która powoli, aczkolwiek systematycznie, spada (wykres 10).

Wykres 10. Liczba urodzeń w gminie Michałów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z analizy danych statystycznych wynika, że średni przyrost naturalny w gminie Michałów jest niższy niż wynosi średnia dla powiatu pińczowskiego oraz dla województwa świętokrzyskiego (zestawienie w tabeli 10).

Tabela 10. Ruch naturalny w gminie Michałów na tle powiatu pińczowskiego i województwa świętokrzyskiego.

Jednostka podziału terytorialnego	Lata	Małżeństwa zawarte	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Przyrost naturalny na 1000 ludności
Województwo świętokrzyskie	2005	7 154	11 477	13 620	-2 143	-1,7
	2007	8 500	11 971	13 709	-1 738	-1,4
	2009	8 287	12 741	13 797	-1 056	-0,8
Powiat pińczowski	2005	227	346	544	-198	-4,6
	2007	267	355	506	-151	-3,6
	2009	259	356	533	-177	-4,2
Gmina Michałów	2005	26	54	73	-19	-3,8
	2007	35	49	75	-26	-5,3
	2009	27	45	77	-32	-6,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Ważnym wskaźnikiem charakteryzującym strukturę demograficzną danej społeczności jest podział na ekonomiczne grupy ludności oraz określenie udziału każdej z nich w ogólnej liczbie mieszkańców.

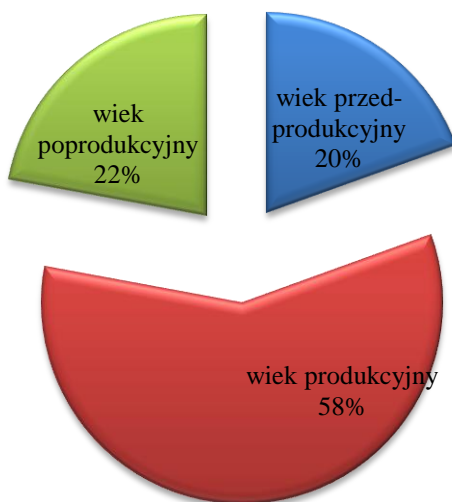
Tabela 11. Liczba mieszkańców gminy Michałów.

Lata	Liczba mieszkańców ogółem		Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym		Liczba osób w wieku produkcyjnym		Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	
	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
2005	4 870		1 035		2 744		1 091	
	2 420	2 450	522	513	1 513	1 231	385	706
2006	4 831		992		2 764		1 075	
	2 413	2 418	516	476	1 521	1 243	376	699
2007	4 800		961		2 771		1 068	
	2 396	2 404	500	461	1 527	1 244	369	699
2008	4 832		953		2 807		1 072	
	2 414	2 418	499	454	1 545	1 262	370	702
2009	4 810		936		2 809		1 065	
	2 408	2 402	489	447	1 544	1 265	375	690

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosi około 20% i odpowiada wartościom tego wskaźnika dla kraju oraz dla województwa świętokrzyskiego. Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 58,% ogółu ludności, a w wieku poprodukcyjnym – 22%. Udział ekonomicznych grup wieku w populacji gminy Michałów w 2009 roku przedstawiono na wykresie 11. Pierwsza z tych grup (wiek produkcyjny) jest nieco mniej liczna od średniej w Polsce (64%) i województwie (63%), druga natomiast (wiek poprodukcyjny) stanowi większy odsetek wśród ogółu ludności niż średnia dla kraju (16%) oraz województwa (18%).

Wykres 11. Udział ekonomicznych grup wieku w populacji gminy Michałów (stan na rok 2009).

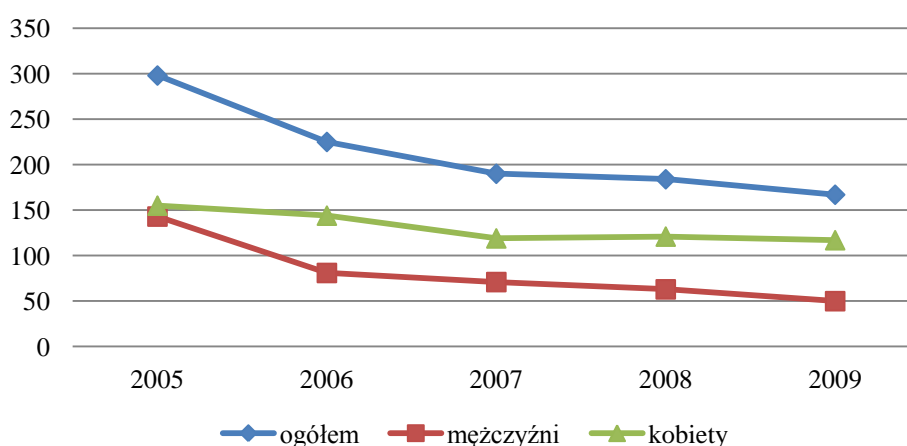

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Rynek pracy i bezrobocie

Dynamikę zmian liczby osób bezrobotnych zamieszkałych w gminie Michałów ukazuje wykres 12.

Wykres 12. Liczba osób bezrobotnych w gminie Michałów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Liczba bezrobotnych w ciągu pięciu lat znacząco zmniejszyła się, przy stosunkowo niewielkim spadku liczby ludności ogółem. Widoczne jest to zwłaszcza w przypadku

mężczyzn. Podobnie spadkowi uległ udział osób bezrobotnych w grupie osób w wieku produkcyjnym. Największy spadek dotyczy mężczyzn – z 10,9% w 2005 roku do 5,9% pięć lat później (tabela 12).

Tabela 12. Pracujący i bezrobotni w gminie Michałów.

Lata	Pracujący			Bezrobotni			Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
2005	258	123	135	298	143	155	10,9	9,5	12,6
2006	301	138	163	225	81	144	8,1	5,3	11,6
2007	229	85	144	190	71	119	6,9	4,6	9,6
2008	237	89	148	184	63	121	6,6	4,1	9,6
2009	242	88	154	167	50	117	5,9	3,2	9,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Należy pamiętać, że mianem osoby bezrobotnej określa się osobę pozostającą bez pracy i zarejestrowaną w powiatowym urzędzie pracy. Często występującą cechą charakterystyczną dla rynku pracy na wsi jest bezrobocie ukryte, nazywane również bezrobociem agrarnym. Mamy z nim do czynienia wtedy, kiedy z rolnictwa utrzymuje się nadmierna – względem wielkości produkcji – liczba osób.

W tabeli 13 przedstawiono ilość zarejestrowanych bezrobotnych w gminach województwa świętokrzyskiego w latach 2004-2009. Wynika z niej, że liczba zarejestrowanych bezrobotnych z gminy Michałów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców jest wielkością typową dla gmin w województwie świętokrzyskim. Gmina Michałów ma jeden z niższych wskaźników osób bezrobotnych/1 mieszkańca.

W tabeli 14 porównano udział bezrobotnych zarejestrowanych wśród ludności w wieku produkcyjnym w województwie świętokrzyskim, powiecie pińczowskim i w gminie Michałów.

Tabela 13. Zarejestrowani bezrobotni w gminach województwa świętokrzyskiego.

Gmina	Bezrobotni zarejestrowani w PUP / 1 000 mieszkańca		Bezrobotni zarejestrowani w PUP	
	2004	2009	2004	2009
Radków	89	52	236	133
Moskorzew	109	74	328	215
Ruda Maleniecka	164	88	557	287
Kije	75	39	351	178
Gnojno	59	38	282	179
Złota	54	26	265	125
Michałów	71	35	351	167
Oksa	66	44	326	215
Szydłów	64	41	317	201
Wiślica	54	43	314	241
Raków	109	84	646	472
Iwaniska	130	137	931	955

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 14. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym na tle powiatu pińczowskiego i województwa świętokrzyskiego.

Jednostka podziału terytorialnego	Lata	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym		
		Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Województwo świętokrzyskie	2005	14,7	13,7	15,7
	2007	10,3	8,8	12,0
	2009	10,4	9,8	11,0
Powiat pińczowski	2005	12,0	10,9	13,3
	2007	7,0	5,4	8,8
	2009	6,4	5,5	7,4
Gmina Michałów	2005	10,9	9,5	12,6
	2007	6,9	4,6	9,6
	2009	5,9	3,2	9,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

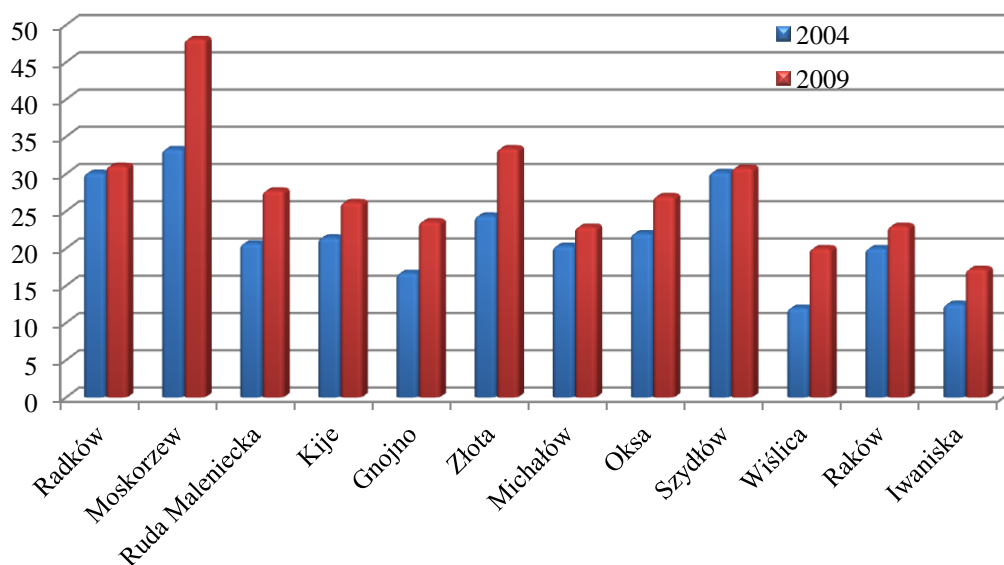
Aktywność społeczna

Najprostszym sposobem pomiaru aktywności obywatelskiej jest analiza frekwencji mieszkańców danej jednostki terytorialnej w wyborach. Mieszkańcy gminy Michałów nie wykazują się wysoką aktywnością w tym względzie. W wyborach prezydenckich, które odbyły się 4 lipca 2010 roku wzięło udział 45,02% ogółu uprawnionych do głosowania zameldowanych na terenie gminy Michałów. W powiecie pińczowskim wartość ta osiągnęła 46,83%, w województwie świętokrzyskim – 52,83%, a dla całego kraju frekwencja wyniosła 55,31%. Do średniej krajowej brakowało aż ponad 10%. W wyborach parlamentarnych z 19 października 2007 roku frekwencja wśród uprawnionych do głosowania w omawianej gminie była jeszcze niższa i wyniosła 35,82%, dla porównania w powiecie pińczowskim było to 42,63%, a w całym kraju 53,88%. Udział w głosowaniu w gminie Michałów był więc znacznie niższy niż wyniosła średnia dla całej Polski (o prawie 20%). Wybory do Parlamentu Europejskiego również nie cieszyły się zbytnim zainteresowaniem. W całym kraju frekwencja wyniosła zaledwie 24,53%, a w gminie Michałów – jedyne 11,89%. Najważniejsze dla mieszkańców gminy Michałów okazują się być wybory samorządowe. 21 listopada 2010 roku do urn poszło aż 68,47% wśród uprawnionych do głosowania w gminie Michałów. W województwie świętokrzyskim frekwencja wyniosła 53,59%, a w kraju – 47,32%.

Na obszarze gminy działa 12 stowarzyszeń, 9 z nich to ochotnicze straże pożarne: w Górach, Michałowie, Pawłowicach, Sędowicach, Turze Dolnym, Turze Górnym, Wrocierzyżu, Zagajowie i Zagajówku. Pozostałe to: Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej w Michałowie, Uczniowski Klub Sportowy „NAPRZÓD” przy Zespole Szkół w Michałowie oraz Koło Gospodyń Wiejskich w Turze Dolnym. Działają również niezarejestrowane Koło Gospodyń Wiejskich min: KGW w Węchadłowie, KGW w Górach, KGW w Michałowie, KGW w Zagajowie, KGW w Zagajówku, KGW w Pawłowicach, KGW Mierzawa, KGW w Turze Górnym

Analizując sytuację gminy Michałów w porównaniu z innymi gminami województwa świętokrzyskiego można stwierdzić, że mieszkańcy tej gminy nie wykazują się wysokim poziomem aktywności społecznej, liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 000 mieszkańców jest jedną z niższych (wykres 13 i tabela 15).

Wykres 13. Stowarzyszenia i organizacje społeczne/10 000 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 15. Podmioty gospodarki narodowej w gminach województwa świętokrzyskiego.

Gmina	Fundacje		Stowarzyszenia i organizacje społeczne		Stowarzyszenia i organizacje społeczne/ 10 000 mieszkańców	
	2004	2009	2004	2009	2004	2009
Radków	0	0	8	8	30	31
Moskorzew	0	0	10	14	33	48
Ruda Maleniecka	0	0	7	9	21	28
Kije	0	0	10	12	21	26
Gnojno	0	0	8	11	17	24
Złota	0	0	12	16	24	33
Michałów	0	0	10	11	20	23
Oksa	0	0	11	13	22	27
Szydłów	1	1	15	15	30	31
Wiślica	0	0	7	11	12	20
Raków	0	0	12	13	20	23
Iwaniska	0	0	9	12	13	17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Oświata i kultura

Na obszarze gminy Michałów znajdują się trzy szkoły podstawowe, dwa gimnazja oraz cztery przedszkola. Wszystkie działają w ramach czterech zespołów placówek oświatowych: w Michałowie, w Górach, w Węchadłowie oraz w Sędowicach. Łącznie w szkołach uczy się 459 dzieci, w tym 288 uczęszcza do szkół podstawowych, a pozostałe 171 do gimnazjów. Na obszarze gminy działają również cztery przedszkola, w których z opieki w roku szkolnym 2009/2010 korzystało 106 dzieci. W roku szkolnym 2011/2012 liczba dzieci w przedszkolach wynosi 103. Stan liczbowy placówek oświatowych w roku szkolnym 2010/2011 w gminie Michałów przedstawiono w tabeli 16.

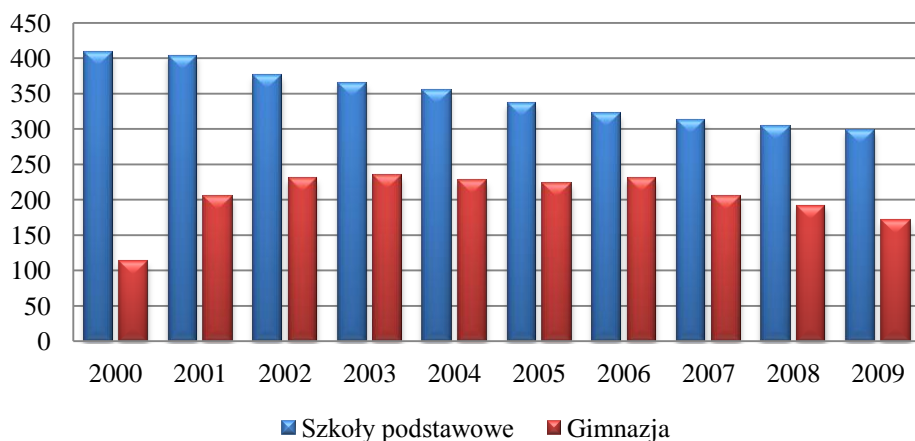
Tabela 16. Placówki oświatowe (stan na rok szkolny 2010/2011).

Placówka		Liczba dzieci
Zespół Placówek Oświatowych w Michałowie	Szkoła Podstawowa	135
	Gimnazjum	74
	Przedszkole	47, w tym 17 w „0”
Zespół Placówek Oświatowych w Górach	Szkoła Podstawowa	91
	Przedszkole	15, w tym 8 w „0”
Zespół Placówek Oświatowych w Sędowicach	Szkoła Podstawowa	62
	Przedszkole	28, w tym 14 w „0”
Zespół Placówek Oświatowych w Węchadłowie	Gimnazjum	97
	Przedszkole	13, w tym 3 w „0”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Michałowie.

Liczbę uczniów szkół podstawowych i gimnazjów w omawianej gminie w latach 2000-2009 przedstawiono na wykresie 14. Widoczna jest lekka, lecz stała tendencja spadkowa w liczbie uczniów, zarówno szkół podstawowych, jak i gimnazjów. Współczynnik skolaryzacji brutto wyniósł w 2009 roku 98,35% dla szkół podstawowych oraz 111,84% dla gimnazjów.

Wykres 14. Liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjów w gminie Michałów (stan na 31 XII 2009 r.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

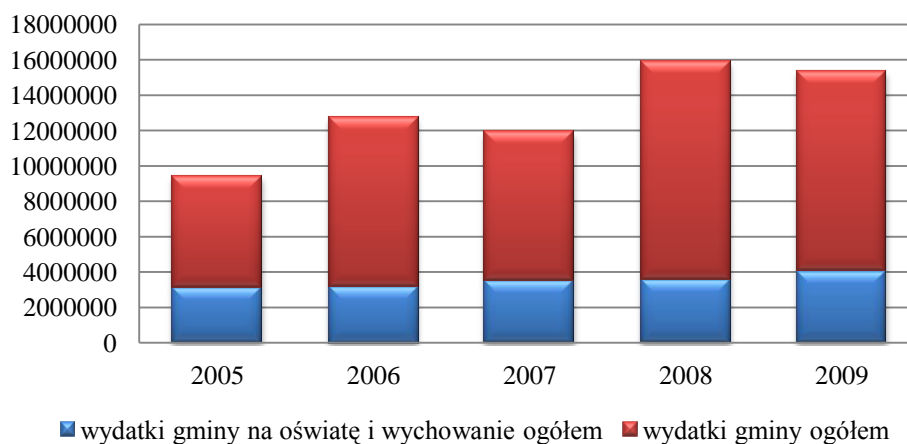
Zdjęcie 11. Zespół Placówek Oświatowych w Michałowie.

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

W roku szkolnym 2010/2011 w szkołach podstawowych i gimnazjach łącznie było zatrudnionych 61 nauczycieli w różnym wymiarze czasu pracy. Jest to o trzech mniej niż w roku poprzednim.

**Wykres 15. Udział wydatków gminy na oświatę i wychowanie w wydatkach ogółem
(stan na 31 XII 2009 r.).**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dodatkowo, w powiecie pińczowskim znajdują się 23 szkoły podstawowe oraz 10 gimnazjów. Potrzeby edukacyjne na poziomie ponadgimnazjalnym zaspokajają szkoły zlokalizowane głównie w Pińczowie. Ich oferta kierowana jest zarówno do młodzieży, jak i do osób dorosłych chcących podnieść poziom wykształcenia. Placówkami będącymi jednostkami organizacyjnymi powiatu pińczowskiego są:

- Liceum Ogólnokształcące im. Hugona Kołłątaja w Pińczowie,
- Zespół Szkół Zawodowych im. Stanisława Staszica w Pińczowie, w ramach którego funkcjonują m. in. Liceum Zawodowe i Liceum Profilowane, Zasadnicza Szkoła Zawodowa i Technikum Mechaniczne,
- Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Bolesława Chrobrego w Chrobrzu, w ramach którego funkcjonują: Technikum Rolnicze, Technikum Agrobiznesu oraz Technikum Żywności i Gospodarstwa Domowego,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Bartosza Głowackiego w Działoszycach, które oferuje możliwość nauki w Liceum Ogólnokształcącym oraz Technikum Ekonomicznym.

Potrzeby kulturalne mieszkańców zaspokaja Gminna Biblioteka Publiczna w Michałowie, która posiada filię w Górach, oraz Gminne Centrum Kultury (zdjęcie 12). W obu placówkach bibliotecznych zatrudnionych jest pięć osób. Księgozbiór stanowi 15 856 woluminów. W 2009 roku bibliotekę odwiedziło 388 czytelników, łącznie wypożyczono prawie 16 tysięcy książek. Biblioteki spełniają nie tylko funkcję oświatową, ale także

wychowawczą. W trosce o prawidłową socjalizację dzieci i młodzieży organizują konkursy literackie, plastyczne i wystawy. Działania te mają na celu promocję czytelnictwa oraz kształtowanie gustów czytelniczych młodego pokolenia. Od stycznia 2006 roku w bibliotece działa czytelnia internetowa, stworzona dzięki dofinansowaniu ze środków unijnych. Obecnie czytelnicy mogą skorzystać z dziesięciu komputerów z bezpłatnym dostępem do Internetu.

Zdjęcie 12. Gminne Centrum Kultury.

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

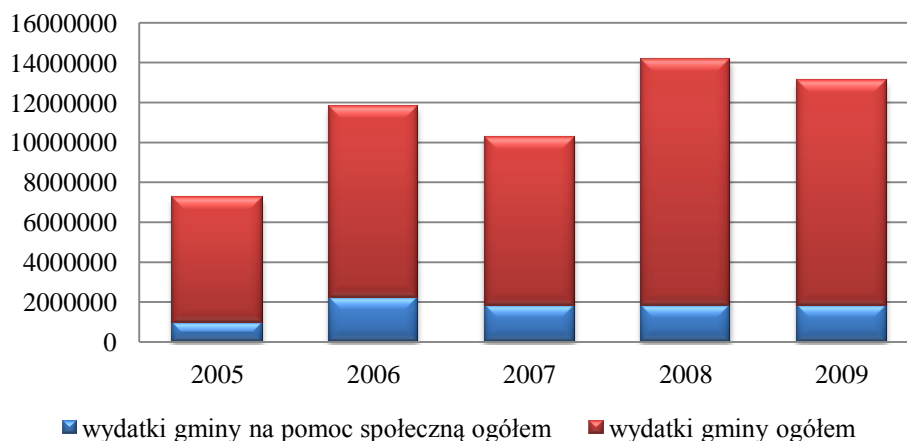
Powstanie Gminnego Centrum Kultury zostało sfinansowane dzięki dużemu wkładowi finansowemu z budżetu gminy oraz dofinansowaniu ze środków unijnych. Uroczyste otwarcie odbyło się 17 stycznia 2006 roku. GCK prowadzi działalność w zakresie upowszechniania kultury, organizacji i współudziału w imprezach artystycznych oraz współpracy na polu kultury z innymi instytucjami działającymi na terenie gminy. Zadania te realizuje przede wszystkim poprzez organizację cyklicznych wydarzeń kulturalnych. Oferta GCK, w większości, skierowana jest przede wszystkim do dzieci i młodzieży.

Ponieważ liczba placówek kulturalnych na terenie gminy nie jest duża, mieszkańcy mogą korzystać z oferty tych, które funkcjonują w oddalonym o około 6 km od Michałowa Pińczowie lub w Busku-Zdroju czy Jędrzejowie (około 20 km od Michałowa). W Pińczowie można wybrać się do kina lub do Muzeum Regionalnego.

Opieka społeczna i opieka zdrowotna

Zadania z zakresu opieki społecznej wykonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Michałowie. Wysokość wydatków gminnych na ten cel obrazuje wykres 16.

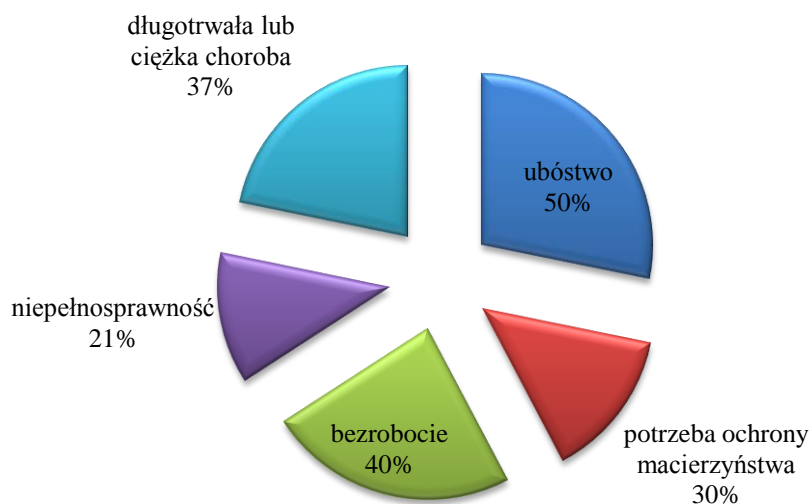
Wykres 16. Udział wydatków gminy na pomoc społeczną w wydatkach ogółem (stan na 31 XII 2009 r.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2010 roku pomocą objęto 245 osób, w tym 132 rodziny. Główne przyczyny udzielania pomocy: ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie, potrzeba ochrony macierzyństwa, niepełnosprawność (wykres 17).

Wykres 17. Główne przyczyny udzielania pomocy społecznej (stan na 2010 rok).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Michałowie.

Na terenie gminy działają trzy ośrodki zdrowia świadczące usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej – w Michałowie, Górach i Sędowicach. Łącznie zatrudniają dwóch lekarzy medycyny rodzinnej, cztery pielęgniarki, księgową (na ½ etatu), trzy sprzątaczkę w niepełnym wymiarze czasu pracy oraz w sumie czterech palaczy w sezonie grzewczym: w Ośrodku Zdrowia w Sędowicach i w Ośrodku Zdrowia w Górach. Na obszarze gminy funkcjonuje jeden punkt apteczny.

Gmina Michałów nie rozwija się pod względem demograficznym: liczba ludności stale się zmniejsza, przyrost naturalny jest ujemny, dodatkowo saldo migracji również od kilku lat jest ujemne. Udział poszczególnych grup wieku w ogólnej liczbie ludności również wskazuje na to, że lokalna społeczność starzeje się. W przypadku utrzymania się takiej tendencji, procesy rozwojowe na obszarze gminy mogą zostać zahamowane. Ważne jest więc podjęcie działań mających na celu zatrzymanie jak największej liczby młodych ludzi, a więc zachęcenie ich do budowania przyszłości związanej z gminą Michałów. Niezwykle ważne jest stymulowanie rozwoju lokalnego rynku pracy □□ przedsiębiorczości mieszkańców. Tworzenie kolejnych miejsc pracy, poszukiwanie nowych możliwości uzyskiwania dochodu pomoże stworzyć dobre warunki do życia nowym pokoleniom mieszkańców gminy. Placówki oświatowe w gminie zaspokajają potrzeby edukacyjne młodych mieszkańców, natomiast do szkoły ponadgimnazjalnej trzeba udać się do większych miejscowości, np. do Pińczowa. Gmina zapewnia też dostęp do podstawowych świadczeń zdrowotnych oraz w części zaspokaja potrzeby kulturalne poprzez prowadzenie biblioteki i ośrodka kultury.

Gospodarka

Przedsiębiorczość

Na terenie gminy Michałów w 2009 roku zarejestrowanych było 217 różnego rodzaju podmiotów gospodarczych. Jedynie 11 z nich to stowarzyszenia i organizacje społeczne (tabela 17).

Tabela 17. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie gminy Michałów.

Rodzaj podmiotu	2005	2006	2007	2008	2009
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	206	210	206	216	217
Sektor publiczny ogółem	19	18	19	19	19
Sektor prywatny ogółem	187	192	187	197	198
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	154	159	153	163	164
Spółki handlowe	5	5	5	4	4
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	10	10	10	11	11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Znaczna większość przedsiębiorstw prywatnych działa w sektorze usługowym. Na terenie gminy Michałów brak jest wielkich zakładów produkcyjnych o znaczeniu strategicznym dla obszaru. 90% przedsiębiorstw zatrudnia do 9 pracowników, natomiast pozostałe 10% - do 49 pracowników. Struktura jednostek według PKD 2007 i rodzajów działalności przedstawia się następująco:

- rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 5%,
- przemysł i budownictwo – 22%,
- usługi – 72%.

Liczbę podmiotów gospodarki narodowej w gminach województwa świętokrzyskiego przedstawiono w tabeli 18. Liczba ta powoli, aczkolwiek stale, rośnie. Od 2005 roku wzrosła o 11 (5%). Wszystkie nowo powstałe podmioty funkcjonują w sektorze prywatnym.

Tabela 18. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminach województwa świętokrzyskiego.

Gmina	Podmioty gospodarki narodowej ogółem		Podmioty gospodarki narodowej ogółem / 1 000 mieszkańców	
	2004	2009	2004	2009
Radków	126	131	47	51
Moskorzew	115	137	38	47
Ruda Maleniecka	174	154	51	47
Kije	191	192	41	42
Gnojno	225	234	47	50
Złota	191	222	39	46
Michałów	206	217	42	45
Oksa	255	237	51	49
Szydłów	141	164	28	34
Wiślica	281	276	48	49
Raków	356	339	60	60
Iwaniska	336	317	47	46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rolnictwo i leśnictwo

Największym sektorem gospodarki na terenie objętym Strategią Rozwoju jest rolnictwo. Ukształtowanie terenu oraz dobra jakość gleb sprzyja tej gałęzi gospodarki. Powierzchnia użytków rolnych wynosi 7 928 hektarów, co stanowi 70% powierzchni gminy ogółem. Grunty orne natomiast zajmują 6 866 hektarów (ponad 60% powierzchni ogółem). Obecnie na obszarze gminy funkcjonuje 1 939 gospodarstw rolnych, z czego zdecydowana większość to gospodarstwa indywidualne. Największą grupę stanowią gospodarstwa powyżej 1 do 9,99 ha (94,6%). Dość liczne są również gospodarstwa rolne o powierzchni od 10 do 14,99 ha (3,9%). Gospodarstwa duże, powyżej 15 ha, to jedynie około 1,5% ogółu gospodarstw w gminie Michałów; jest ich zaledwie 28. Analiza danych dotyczących wielkości i liczebności gospodarstw rolnych na obszarze gminy wskazuje, że przy zachowaniu tej samej powierzchni gospodarstw ogółem ich liczba znacznie się zwiększyła – w porównaniu z rokiem 2002 aż o 37%. Powoduje to coraz większe rozdrobnienie gospodarstw, co jest zjawiskiem z reguły negatywnym, ponieważ zmniejsza ich konkurencyjność oraz potencjał produkcyjny. Zgodnie z danymi Powszechnego Spisu Rolnego z 2002 roku, wśród upraw przeważają różnego rodzaju zboża, rośliny strączkowe, okopowe pastewne, ziemniaki, warzywa gruntowe oraz, w mniejszym stopniu, truskawki.

Gmina Michałów słynie z uprawy pietruszki i mięty. Najpopularniejszymi zwierzętami hodowanymi są kury, trzoda chlewna oraz bydło. Większość gospodarstw prowadzi produkcję rolniczą przede wszystkim ukierunkowaną na rynek (64% ogółu gospodarstw). Duża liczba gospodarstw prowadzi produkcję na rynek, jednak głównym celem produkcji są potrzeby własne (21%). Prawie 9% w ogóle nie prowadzi produkcji rolniczej. Głównym źródłem dochodów jest prowadzona działalność rolnicza, z której utrzymuje się prawie 39% ogółu gospodarstw domowych. Drugim najczęstszym źródłem utrzymania są emerytury oraz renty (28% gospodarstw domowych). 15% gospodarstw funkcjonuje przy wsparciu środków z pracy najemnej.

Prawie 20% powierzchni gminy zajmują grunty leśne, z czego większość stanowią lasy. Powierzchnia lasów ogółem wynosi 2 144,6 ha, lesistość jest niewielka – 19,1%. Największe zalesienie występuje w miejscowościach Góry i Polichno, natomiast Tur Górny oraz Zawale Niegosławskie są pozbawione lasów. 14% gruntów leśnych jest własnością prywatną, pozostałe 86% stanowi własność Skarbu Państwa. Lasy prywatne charakteryzuje duże rozproszenie. Gatunkami dominującymi w lasach na terenie gminy Michałów są: sosna i dąb, w mniejszym stopniu brzoza, modrzew, grab, olcha, topola, jesion i buk.

Turystyka

Liczne walory środowiskowe oraz kulturowe stwarzają dobre warunki do rozwoju turystyki, a przede wszystkim agroturystyki, która jest optymalną formą zagospodarowania turystycznego na obszarach chronionych. Jest to bowiem taki rodzaj turystyki, który w najmniejszym stopniu szkodzi środowisku, a co więcej □□ ma duże znaczenie edukacyjne oraz społeczne. Poprzez tworzenie odpowiedniej bazy turystycznej powstają nowe miejsca pracy, zarówno w sektorze typowo turystycznym, jak i okołoturystycznym. Jest to pewna alternatywa dla osób utrzymujących się tylko z produkcji rolniczej, turyści stanowią także dodatkowy rynek zbytu dla produktów wytwarzanych na rynku lokalnym. Dotyczy to nie tylko produktów żywnościowych, ale także m. in. wyrobów sztuki ludowej, rzemiosła artystycznego, sprzętu sportowego i rekreacyjnego. Na omawianym obszarze działają dwa gospodarstwa agroturystyczne:

- Gospodarstwo Agroturystyczne Zofia i Jarosław Koziara,
- Gospodarstwo Agroturystyczne U Heleny i Marka.

Na obszarze gminy Michałów zarejestrowanych jest pięć podmiotów w sekcji I PKD, związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi.

Walory krajobrazowe i środowiskowe są niewątpliwą szansą na rozwój gminy, jednak baza turystyczna i okołoturystyczna jest niewystarczająca. Perspektywie rozwoju turystyki na omawianym obszarze sprzyja bliskość dużych miast, przede wszystkim Kielc i Krakowa. Odległość z Kielc do samej miejscowości Michałów wynosi około 45 km, natomiast z Krakowa – 70 km. Umożliwia to nawet krótki, weekendowy pobyt na terenie gminy.

Stadnina Koni Michałów jest tym, co w szczególny sposób wyróżnia gminę Michałów spośród innych gmin w województwie świętokrzyskim o podobnych krajobrazach i warunkach do spędzania czasu wolnego. Od ponad 50 lat w stadninie hodowane są konie czystej krwi arabskiej – jest to największa hodowla tej rasy w Polsce. Została założona w 1953 roku, kiedy podjęto decyzję przeniesienia koni z likwidowanej stadniny w Klemensowie koło Zamościa. O wyborze Michałowa zadecydowały specyficzny mikroklimat stwarzający idealne warunki do hodowli arabów. Stadnina w Michałowie jest jedną z najsłynniejszych w kraju, między innymi dzięki wybitnym koniom wyścigowym. Konie z tutejszej hodowli zdobyły liczne tytuły czempionów na całym świecie, święcąc triumfy na niezliczonych pokazach.

Zdjęcie 53. Stadnina Koni Michałów.

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Stadnina, prócz słynnych na całym świecie koni arabskich, prowadzi hodowlę koni małopolskich o rzadkiej maści tarantowatej oraz kilkanaście kucy szetlandzkich. Ponadto posiada dwa stada bydła mlecznego: rasy jersey oraz czarno-białej z dużym dolewem holsztyno-fryza. Ogólna powierzchnia gruntów przynależących do stadniny to 639 hektarów. Obecnie stadnina jest spółką Agencji Nieruchomości Rolnych. Kompleks tworzy zespół budynków z lat 60. z kamienia pińczowskiego, które stwarzają warunki dostosowane do potrzeb hodowli koni. Stadnina jest ważna z punktu widzenia rozwoju gospodarczego gminy, ponieważ jest największym pracodawcą na jej terenie.

Funkcjonująca na terenie gminy Michałów stadnina może stać się atrakcją przyciągającą liczne rzesze turystów. Konieczne jest jednak stworzenie odpowiedniej infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej – przede wszystkim bazy noclegowej, gastronomicznej oraz wypromowanie okolic gminy Michałów. Promocja powinna bazować na obecności stadniny, która niewątpliwie jest największą jej atrakcją. Obecnie trwają przygotowania do otwarcia multimedialnego Centrum Edukacyjno-Wystawienniczego. W obiekcie znajdują się eksponaty związane z historią stadniny i historią konia arabskiego oraz urządzenia, dzięki którym zwiedzający będą mogli zapoznać się z arabami poprzez pokazy multimedialne. Centrum zostanie urządzone w dawnym budynku magazynu na paszę, który obecnie jest niewykorzystany. W piwnicach ma powstać kawiarnia dla zwiedzających.

Tabela 19 obrazuje poziom wydatków gmin województwa świętokrzyskiego na kulturę fizyczną i sport. Zwiększenie nakładów i racjonalne ich wydatkowanie z pewnością pozwoliłoby lepiej wykorzystać posiadany potencjał.

Tabela 19. Wydatki bieżące na turystykę, kulturę fizyczną i sport w gminach województwa świętokrzyskiego.

Gmina	Wydatki bieżące na turystykę	Wydatki bieżące na kulturę fizyczną i sport
Radków	0	3 614
Moskorzew	0	2 029
Ruda Maleniecka	0	8 715
Kije	98 664	15 991
Gnojno	0	10 768
Złota	0	46 368
Michałów	0	6 000
Oksa	0	6 976
Szydłów	3 080	13 915
Wiślica	33 372	77 236
Raków	300	29 761
Iwaniska	0	311 542

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2010-2015 teren centrum miejscowości Michałów poddany zostanie rewitalizacji, a więc procesowi ożywienia zdegradowanych obszarów. Obecnie Michałów nie posiada miejsca, gdzie mieszkańcy mogliby spotykać się i prowadzić życie kulturalne. Zabudowa wokół Urzędu Gminy, Gminnego Ośrodka Kultury i OSP jest nieuporządkowana i nieatrakcyjna dla przyjezdnych. W ramach działań zaplanowanych do roku 2015 stworzony zostanie plac wyłożony kostką brukową wraz z muszlą koncertową oraz ławeczkami. Powstanie również parking. Cały obszar objęty rewitalizacją zostanie odpowiednio doświetlony, co pozytywnie wpłynie na klimat centrum miejscowości. Odpowiednie zagospodarowanie terenu oraz okalającej go zieleni poprawi estetykę centrum Michałowa, przez co stanie się atrakcyjnym miejscem dla mieszkańców oraz turystów.

Potencjałem najbliższego otoczenia gminy Michałów jest również połączenie malowniczych krajobrazów z perłami architektury, głównie sakralnej. Miłośnicy turystyki poznawczej z pewnością zachwycą się bogatą historią regionu, której świadectwem są liczne zabytki. Przyroda Ponidzia na pewno zaspokoi potrzeby turystów poszukujących miejsca na wypoczynek na łonie natury, w ciszy, bowiem jest tu wiele parków krajobrazowych i rezerwatów obfitujących w rzadkie gatunki flory i fauny. Szczegółowy opis parków krajobrazowych Ponidzia przedstawiono w tabeli 20.

Tabela 20. Parki krajobrazowe Ponidzia.

Nazwa parku krajobrazowego	Obszar	Rezerваты	Dodatkowe informacje
Nadnidziański Park Krajobrazowy	Dolina rzeki Nidy od okolic Motkowic do ujścia Nidy do Wisły koło Nowego Korczyna. Obejmuje tereny należące do gmin: Busko-Zdrój, Chmielnik, Imielno, Kije, Michałów , Nowy Korczyn, Opatowiec, Pińczów, Wiślica i Złota.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rezerwat „Krzyżanowice” (gm. Pińczów, miejsc. Leszcze) – roślinność stepowa; występująca tu fauna (zwierząt niższych) nie jest spotykana, poza tym obszarem, nigdzie w Polsce; 2. Rezerwat „Grabowiec” (gm. Pińczów, miejsc. Bogucice) – stanowiska roślinności stepowej; 3. Rezerwat „Góry Wschodnie” (gm. Wiślica, miejsc. Chotel Czerwony – roślinność stepowa; 4. Rezerwat „Skowronno” (gm. Pińczów, miejsc. Skowronno Dolne) – zbiorowiska muraw stepowych; 5. Rezerwat „Przęślin” (gm. Wiślica, miejsc. Chotel Czerwony) – stanowiska roślinności stepowej oraz odsłonięcia gipsów wielokrystalicznych; 6. Rezerwat „Winiary Zagojskie” (gm. Pińczów, miejsc. Winiary Zagojskie) – stanowiska roślin stepowych; 7. Rezerwat „Skorocice” (gm. Wiślica, miejsc. Skorocice) – stanowiska roślin stepowych; 	Na terenie Parku ustanowiono 31 pomników przyrody, a 49 gatunków roślin znajduje się pod ochroną gatunkową. Obszar jest bogaty w roślinność kserotermiczną, w rzadkie i chronione gatunki roślin i zwierząt. Teren charakteryzują osobliwe w skali kraju, wykształcone w sposób klasyczny w skałach gipsowych formy krasu powierzchniowego i podziemnego. Walorem Parku są również liczne zabytki architektury (Wiślica, Pińczów, Nowy Korczyn, Busko-Zdrój).

Projekt Strategii rozwoju gminy Michałów na lata 2011- 2020.

		<p>8. Rezerwat „Skotniki Górne” (gm. Wiślica i Pińczów, miejsc. Winiary Zagojskie i Skotniki Górne) – stanowiska roślin stepowych;</p> <p>9. Rezerwat „Pieczyńska” (gm. Pińczów, Nadleśnictwo Pińczów, kompleks Bogucice) – wielogatunkowe zbiorowiska torfowe i bagienne z rzadkimi gatunkami roślin.</p>	
Kozubowski Park Krajobrazowy	Obejmuje tereny należące do gmin: Czarnocin, Działoszyce, Michałów , Pińczów, Złota.	<p>1. Rezerwat „Polana Polichno” (gm. Pińczów) – roślinność kserotermiczna i rzadkie gatunki owadów stepowych;</p> <p>2. Rezerwat „Wroni Dół” (gm. Michałów) – grąd z licznymi gatunkami roślin objętych ochroną.</p>	Blisko połowę Parku stanowią lasy. Obejmuje tereny lessowe z urodzajnymi czarnoziemami, malownicze zalesione wzgórza i wąwozy lessowe. Walorem Parku są obiekty regionalnego budownictwa oraz pozostałości zabudowań dworskich, a także średniowieczne grodzisko w Stradowie z przełomu VIII i IX wieku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie stron internetowych Miasta Pińczów oraz Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

W dość niewielkiej odległości od omawianego regionu znajduje się również Chęcińsko-Kielecki Park Krajobrazowy, charakteryzujący się rozległymi dolinami otoczonymi grzbietami górskimi. Położony jest pomiędzy rzekami Łośna i Bobrza. Teren ten posiada wyjątkowe walory przyrody nieożywionej – skały prawie wszystkich okresów geologicznych. Z tego względu utworzono tu aż osiem geologicznych rezerwatów przyrody – „Góra Zelejowa”, „Góra Rzepka”, „Góra Miedzianka”, „Jaskinia Raj”, „Chelosiowa Jama”, „Moczydło”, „Biesak-Białogon” i „Góra Żakowa”. Na obszarze Parku wyodrębniono również rezerwat leśny „Milechowy”, w którym obserwować można bogactwo szaty roślinnej, a także rezerwat „Karczówka”. Jedną z największych atrakcji województwa świętokrzyskiego są ruiny średniowiecznego zamku królewskiego w Chęcinach, które znajdują się na obszarze objętym ochroną.

Szansą gminy Michałów na rozwój turystyki jest bliskość Pińczowa, bogatego w atrakcje o charakterze historyczno-poznawczym, a także piękne, malownicze krajobrazy Ponidzia.

Pińczów jest ponad jedenastotysięcznym miasteczkiem położonym na wschód od omawianej gminy. Chętnych do zapoznania się w historią i kulturą Ponidzia zaprasza Muzeum Regionalne mieszczące się w dawnym, pochodzącym z XV wieku, barokowym klasztorze Paulinów. Działalność wystawienniczą prowadzi od 1970 roku, w ciekawy sposób prezentując zbiory pochodzące z Ponidzia, będące świadectwem bogatej historii, kultury i tradycji tego regionu. Zbiory podzielone są na działy tematyczne, w ramach których zwiedzać można wystawy stałe: Pradzieje Ponidzia, Sławne i znane postacie w dziejach Pińczowa, Adolf Dygasiński – życie i twórczość, Przyroda Ponidzia oraz Pińczów – historia miasta. Na cmentarzu parafialnym w Pińczowie znajduje się również lapidarium zabytkowej rzeźby nagrobnej. Zgromadzone płyty nagrobne w większości pochodzą z XIX wieku, najcenniejszym zabytkiem jest najstarszy w województwie świętokrzyskim pomnik nagrobny z 1803 roku.

Pod opieką Muzeum Regionalnego znajduje się Synagoga Stara (zbudowana w latach 1594-1609), będąca jedynym zachowanym świadectwem długiej obecności Żydów w Pińczowie. Projektantem renesansowego budynku był prawdopodobnie Santi Gucci – architekt z Florencji. Podczas II wojny światowej hitlerowcy zdewastowali wnętrze synagogi oraz wywieźli całe ruchome wyposażenie i urządzili tu garaże. W 1944 roku bombardowania uszkodziły mury i dach. Po wojnie zrekonstruowano dach i od tego czasu mieścił się tu magazyn nawozów sztucznych i materiałów budowlanych. W latach 70. XX wieku podjęto decyzję o zaadaptowaniu budynku na Muzeum Ponidzia. Otoczono synagogę

murem oraz wykonano dokumentację konserwatorską. Od tego czasu trwają prace renowacyjne bożnicy. Oprócz działań remontowo-budowlanych (rekonstrukcja dachu, zabezpieczenia przed wilgocią, wymiana okien) trwają prace konserwacyjne: odnowiono polichromie, szafę ołtarzową, wyróżniono w posadzce miejsce, gdzie stała kamienna bima. Od początku lat 90. XX wieku w mur otaczający synagogę wmurowywane są pozostałości macew, odzyskiwanych przy rozbiórkach okolicznych domów. Mur jest Pomnikiem Pamięci o Holokauście Pińczowskich Żydów. Synagogę przedstawiono na zdjęciu 14. Będąc w Pińczowie warto zobaczyć również Dom na Mirowie z przełomu XVI i XVII wieku, zwany drukarnią ariańską.

Zdjęcie 64. Stara Synagoga w Pińczowie.

Źródło: InicjatywaLokalna.pl

Okolice Michałowa obfitują również w inne ciekawe zabytki o wysokiej wartości historycznej, a także w atrakcje urozmaicające pobyt w tych miejscach. Do najciekawszych należą:

- Busko-Zdrój**
- Sanatorium Marconi – zaprojektowane przez architekta Henryka Marconiego, oddane do użytku w 1836 roku;
 - Park zdrojowy – ogrodzony ogród o powierzchni 16 ha, z promenadą prowadzącą do Placu Zwycięstwa;
 - Kościół Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny z XVI wieku, będący częścią zespołu poklasztornego norbertanek z fasadą barokowo-klasycystyczną oraz cennymi zabytkami we wnętrzu (m.in. obraz Matki Boskiej z 1803 roku autorstwa Franciszka Smuglewicza w ołtarzu głównym);
 - Drewniany kościół pw. św. Leonarda z 1699 roku;
 - Kaplica św. Anny z XIX wieku zbudowana na najwyższym wzniesieniu parku zdrojowego;
 - Zamek Deresława oraz wille będące przykładem drewnianej zabudowy uzdrowskiej Buska.
- Jędrzejów**
- Zajmujące trzecie miejsce w świecie pod względem liczebności i wartości zegarów słonecznych (tuż po Planetarium w Chicago i Science Museum w Oxfordzie) Muzeum im. Przypkowskich. Zbiory obejmują ponad 600 zegarów słonecznych i astronomicznych przyrządów pomiarowych;
 - Opactwo cystersów z XIII wieku, spoczywa w nim biskup krakowski i kronikarz Wincenty Kadłubek;
 - XV-wieczny kościół pw. św. Trójcy.
- „Ciuchcia
Express
Ponidzie”
Chotel
Czerwony**
- Przemierza trasę z Jędrzejowa do Pińczowa, dając możliwość podziwiania krajobrazów Ponidzia.
- Chroberz**
- Gotycki kościół wzniesiony w latach 1440-1450, ufundowany przez Jana Długosza. We wnętrzu znajdują się gotyckie rzeźby. Kościół znajduje się na szlaku Małopolskiej Drogi św. Jakuba biegnącym z Sandomierza do Tyńca.
- Chroberz**
- Kościół pw. Wniebowzięcia NMP z 1550 roku, wzniesiony w stylu gotycko-renesansowym;

- XIX-wieczny pałac Wielopolskich, mieszczący obecnie Ośrodek Dziedzictwa Kulturowego i Tradycji Rolnej Ponidzia, w którym można obejrzeć ciekawe wystawy na temat historii Ponidzia.
- Młodzawy**
- Kościół pw. św. Ducha i Matki Boskiej Bolesnej wzniesiony w XVIII wieku w stylu późnobarokowym. Mieszczą się w nim krypty grobowe rodziny Wielopolskich;
- Małe**
- „Ogród na Rozstajach” – prywatny ogród, w którym można zobaczyć wiele gatunków roślin oraz elementów zagospodarowania ogrodu.
- Nowy Korczyn**
- Gotycko-renesansowy kościół św. Trójcy wzniesiony w XVI wieku z barokowym wyposażeniem;
 - Kościół św. Stanisława zbudowany w stylu gotyckim, ufundowany w 1257 roku przez Bolesława Wstydliviego i jego żonę św. Kingę. Barokowe wyposażenie datowane jest na XVII i XVIII wiek;
 - Dom Długosza – w budynku mieszkał w czasie nauki w szkole parafialnej sławny kronikarz.
- Wiślica**
- Bazylika kolegiacka Narodzenia Najświętszej Marii Panny ufundowana przez Kazimierza Wielkiego. W ołtarzu głównym znajduje się figura Matki Boskiej z 1300 roku;
 - Dom Długosza – ufundowany przez Jana Długosza wikariat, obecnie mieści plebanię i muzeum;
 - Szlak św. Jakuba, przebiegający przez Wiślicę □□Via Jagiellonica oraz inne szlaki turystyczne;
 - Grodzisko średniowieczne – zachowały się ślady murów z XI i XII wieku.
- Stradów**
- Znajduje się tu jedno z największych w Polsce słowiańskich grodzisk. Datowane jest na okres między VIII a XII wiekiem. Gród – Zamczysko zajmował powierzchnię około 1,5 ha, do niego przylegały podgrodzia. Zarówno główny gród, jak i podgrodzia otoczone były fosami i wałami ziemnymi.

Infrastruktura techniczna

Prawie połowa mieszkańców korzysta z sieci wodociągowej, natomiast istotnym problemem jest brak dostępu do sieci gazowej i kanalizacyjnej. Ponieważ w gminie brak systemów kanalizacji sanitarnej, nie ma również oczyszczalni ścieków. Ścieki odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych (szamb). Niestety, zdarzają się przypadki odprowadzania ścieków do wód powierzchniowych lub do gruntu. Charakterystykę sieci wodociągowej w gminie Michałów przedstawiono w tabeli 21.

Tabela 21. Charakterystyka sieci wodociągowej w gminie Michałów.

Wodociągi	2005	2006	2007	2008	2009
Długość czynnej sieci rozdzielczej (w km)	18,9	54,1	54,1	54,1	54,1
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	1 030	1 832	1 820	2 153	2 143
Korzystający z sieci wodociągowej wśród ogółu ludności (w %)	21,1	37,9	37,9	44,6	44,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na zasoby mieszkaniowe gminy Michałów składa się 1 563 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 122 808 m². Średnia powierzchnia mieszkania równa jest prawie 80 m², natomiast średnia liczba izb w jednym mieszkaniu wynosi 3,7.

Brak dróg krajowych przecinających obszar gminy nadaje jej peryferyjny charakter, wpływa jednak pozytywnie na jakość powietrza oraz buduje potencjał turystyczny. Swobodny dojazd gwarantują drogi wojewódzkie: nr 766 łącząca DK73 w Morawicy z DW768 w Węchadłowie oraz nr 768 prowadząca z Jędrzejowa w województwie świętokrzyskim do Brzeska w województwie małopolskim. Sieć drogową tworzą także 22 drogi gminne o łącznej długości 39,3 km. 17 z nich to w całości lub w części drogi asfaltowe.

Gmina Michałów jest jednostką o typowo rolniczym charakterze, o dużej liczbie niewielkich powierzchniowo gospodarstw. Ze względu na swój rozmiar mają one ograniczony potencjał produkcyjny i rozwojowy, co wpływa na brak możliwości zwiększania dochodów takiego gospodarstwa, a co za tym idzie – również jakości życia. Brak jest także dużych przedsiębiorstw, które zatrudniają dużą liczbę pracowników. Poszukiwanie alternatywnych źródeł dochodów, zróżnicowanie działalności jest więc w tej sytuacji niezbędne. Gmina Michałów posiada spory, niewykorzystany potencjał turystyczny, na terenie samej gminy istnieją obiekty, które mogą stać się miejscowymi atrakcjami turystycznymi. Nie bez znaczenia jest także malownicze położenie w dolinie Mierzawy i w bliskim otoczeniu doliny Nidy – Ponidzia. Bliskość ciekawego ze względu na historię,

kulturę oraz architekturę Pińczowa również zwiększa ten potencjał. Infrastruktura drogowa, choć nie jest bardzo rozbudowana, zapewnia swobodny dostęp do okolicznych atrakcji. Wspólny wysiłek na rzecz stworzenia odpowiedniej infrastruktury turystycznej i okółoturystycznej oraz promocji gminy z pewnością przełoży się na zwiększenie zainteresowania turystów spędzeniem czasu w gminie Michałów.

Wyniki warsztatów strategicznych

27 czerwca 2011 roku odbyły się warsztaty, których celem było rozpoznanie potrzeb mieszkańców gminy oraz sformułowanie głównych kierunków rozwoju. Na spotkanie zaproszono wszystkich chętnych, przedstawicieli różnych instytucji działających na terenie gminy oraz organizacji pozarządowych. Nazwiska uczestników warsztatów zestawiono w tabeli 22.

Tabela 22. Lista uczestników warsztatów strategicznych.

Lp.	Imię i Nazwisko	Instytucja
1.	Zbigniew Bębenek	Rada Gminy
2.	Agnieszka Bochen	
3.	Henryka Gietka – Bębenek	Sekretarz Gminy
4.	Halina Głombińska	Skarbnik Gminy
5.	Małgorzata Leszczyńska – Stawiarz	Urząd Gminy
6.	Dominik Mazur	
7.	Antoni Michno	
8.	Dorota Morton	
9.	Tadeusz Oleksy	Rada Gminy
10.	Sylwester Sowa	Rada Gminy
11.	Bożena Szymańska	
12.	Mirosław Walasek	Wójt Gminy

Doświadczenie i znajomość lokalnych niedostatków stanowi najcenniejsze źródło informacji o danym obszarze. Wnioski z przeprowadzonej analizy oraz konsultacji posłużyły do wyodrębnienia mocnych i słabych stron gminy oraz zdefiniowania szans i zagrożeń, które z nich wypływają. Określono w ten sposób obszary priorytetowe, które wymagają szczególnej uwagi i doinwestowania. Prowadzony na bieżąco monitoring pozwoli na wprowadzenie niezbędnych korekt i poprawek. Wyznaczone cele strategiczne zostały zaakceptowane przez mieszkańców, co ułatwi ich realizację oraz wpłynie na poparcie udzielone władzom.

Uczestnicy warsztatów mieli za zadanie wyrazić swoje zdanie na temat niedostatków i braków występujących w różnych dziedzinach funkcjonowania wspólnoty oraz ewentualne zaproponowanie rozwiązań. Następnie przedstawiciele dwóch grup roboczych prezentowali swoje pomysły na forum. Pomysły uczestników na rozwój gminy są następujące:

- Zaktywizowanie członków społeczności lokalnej, wyłonienie liderów, utworzenie stowarzyszeń działających na rzecz rozwoju gminy;

- Stworzenie grup producenckich, których działania zwiększyłyby konkurencyjność lokalnych producentów żywności na rynku;
- Utworzenie internetowej giełdy produktów rolnych;
- Działania w zakresie zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy: wyznaczenie ścieżek rowerowych i pieszych, utworzenie centrum informacji turystycznej, przeszkolenie przewodników oprowadzających chętnych po terenie gminy, wspieranie agroturystyki, wykreowanie atrakcji turystycznych związanych z końmi (np. szkółka jeździecka);
- Utworzenie wioski tematycznej opartej na motywie konia;
- Wypromowanie atrakcji związanych z obecnymi na terenie gminy stanowiskami archeologicznymi, np. muzeum archeologiczne;
- Organizacja spływu kajakami i pontonami Mierzawą;
- Stworzenie łowiska rybnego, które byłoby atrakcją dla amatorów wędkarstwa;
- Budowa hotelu i spa;
- Budowa basenu odkrytego, który w zimie służyłby jako lodowisko;
- Budowa stoku narciarskiego;
- Organizacja cyklu spotkań ze sławnymi artystami;
- Utworzenie ZOO i wesołego miasteczka;
- Podjęcie działań propagujących wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (solary, elektrownie wodne);
- Utworzenie gminnego zakładu komunalnego;
- Wybudowanie hali i boiska sportowego;
- Wygospodarowanie przestrzeni i utworzenie toru motocrossowego;
- Budowa placu zabaw w każdej miejscowości;
- Utworzenie fitness klubu;
- Budowa kina;
- Poprawa infrastruktury drogowej, ułożenie chodników.

Analiza SWOT

Analiza SWOT to jedna z najpopularniejszych i najskuteczniejszych metod analitycznych wykorzystywanych w procesie planowania strategicznego. Jest stosowana do analizy wewnętrznego i zewnętrznego środowiska funkcjonowania danej jednostki. Polega na posegregowaniu posiadanych informacji na dany temat na cztery grupy (kategorie czynników strategicznych). Kategorie te obejmują czynniki pozytywnie i negatywnie oddziałujące na rozwój oraz czynniki zewnętrzne, które mogą ten wpływ wspomóc lub zakłócić. Czynniki wewnętrzne, czyli mocne i słabe strony, są zależne od władz lokalnych, od lokalnej społeczności. Czynniki zewnętrzne natomiast należą do otoczenia bliższego i dalszego, i z reguły ani władze samorządowe, ani mieszkańcy danej jednostki nie mają na nie wpływu. Można je jednak odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu.

Nazwa tej metody jest skrótem pochodzącym od pierwszych liter angielskich słów:

- Strengths – mocne strony
- Weaknesses – słabe strony
- Opportunities – szanse
- Threats – zagrożenia

Silne strony

1. Położenie geograficzne:

- dogodny dojazd z Kielc – odległość około 45 km;
- odległość od Krakowa – około 70 km;
- około 130 km od aglomeracji śląskiej;
- bliskość miejscowości uzdrowskiej Busko-Zdrój – około 20 km;
- dostępność komunikacyjna gminy – przecinają ją dwie drogi wojewódzkie.

2. Walory przyrodnicze:

- czyste powietrze;
- niski poziom hałasu wynikający z braku dużych zakładów przemysłowych oraz dróg o dużym natężeniu ruchu samochodowego;
- ciekawe ukształtowanie terenu sprzyjające turystyce aktywnej;
- rezerwat „Wroni Dół” z unikatowymi gatunkami roślin;

- przepływająca przez teren gminy rzeka Mierzawa.
3. Dziedzictwo kulturowe:
 - bliskość Pińczowa, miasteczka z wieloma atrakcyjnymi zabytkami oraz Muzeum Ponidzia;
 - zabytkowe obiekty sakralne i podworskie, a także ruiny zboru arian;
 - stanowiska archeologiczne z cennym kompleksem dawnego osadnictwa w miejscowościach Pawłowice, Tur Dolny i Tur Piaski.
 4. Znajdująca się w miejscowości Michałów Stadnina Koni Michałów, posiadająca długoletnią tradycję hodowli koni arabskich, jest największą stadniną koni arabskich w Polsce.
 5. Dobre warunki dla turystyki aktywnej, turystyki wiejskiej i agroturystyki.
 6. Dobrze zorganizowana sieć szkół z dobrym poziomem nauczania.
 7. Prężnie działające ochotnicze straże pożarne.
 8. Wspecjalizowane rolnictwo – uprawy pietruszki i mięty.
 9. Niewielkie wahania liczby ludności.

Słabe strony

1. Peryferyjne położenie gminy.
2. Słabo rozwinięta infrastruktura techniczna: brak kanalizacji, słabo rozwinięta sieć wodociągowa, brak sieci gazowej, zły stan niektórych dróg gminnych.
3. Zagrożenie dla wód powierzchniowych wynikające z przypadków nieodpowiedniego odprowadzania ścieków.
4. Słaba współpraca pomiędzy podmiotami społecznymi, publicznymi i gospodarczymi.
5. Mała aktywność społeczna mieszkańców, niewielka liczba organizacji pozarządowych oraz ich niska aktywność.
6. Brak współpracy na rzecz rozwoju gminy ze Stadniną Koni w Michałowie.
7. Brak dużych przedsiębiorstw.
8. Brak pomysłu na wykorzystanie zabytkowych obiektów w Górach i Węchadłowie, są zaniedbane i niszczone.
9. Słaba promocja gminy.
10. Brak bazy noclegowej i gastronomicznej, zbyt mała liczba gospodarstw agroturystycznych.
11. Brak pieszych i rowerowych szlaków turystycznych.

12. Duże rozdrobnienie agrarne.
13. Brak współpracy pomiędzy producentami produktów rolnych.
14. Coraz mniejszy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem.

Szanse

Planowane przez Stadninę Koni Michałów otwarcie centrum multimedialnego poświęconego historii hodowli.

1. Popyt na turystykę wiejską i agroturystykę, zwiększanie się świadomości ekologicznej.
2. Rozwój Internetu oraz nowoczesnych dróg komunikacji i promocji.
3. Możliwości pozyskania środków zewnętrznych – funduszy strukturalnych Unii Europejskiej – na rozwój obszarów wiejskich, rozwój przedsiębiorczości, organizacji pozarządowych oraz infrastruktury technicznej.

Zagrożenia

1. Sytuacja demograficzna w kraju:
 - Spadek liczby urodzeń;
 - Migracje młodych ludzi do miast.
2. Zła sytuacja na rynku pracy.
3. Niedostateczna informacja o możliwościach pozyskania funduszy zewnętrznych dla przedsiębiorców oraz osób chcących założyć działalność gospodarczą.
4. Wysokie podatki i skomplikowane prawo utrudniające rozwój przedsiębiorczości.
5. Niska aktywność społeczna na terenach wiejskich.
6. Niestabilna sytuacja gospodarcza kraju.
7. Brak chętnych do inwestowania kapitału na terenie gminy.
8. Zły stan infrastruktury drogowej w województwie i w całym kraju.

Z przeprowadzonej analizy SWOT wynikają następujące wnioski:

- Największymi **atutami** gminy są: jej położenie geograficzne (pomiędzy dwoma dużymi miastami wojewódzkimi – Kielcami i Krakowem oraz w niedalekiej odległości od aglomeracji śląskiej, jest z nimi dość dobrze połączona; ciekawymi miastami w najbliższym otoczeniu są Pińczów i Busko-Zdrój), walory przyrodnicze (atrakcyjne ukształtowanie terenu, bliskość Ponidzia, bogata szata roślinna) oraz obecność Stadniny Koni Michałów.
- Największymi **słabościami** są: brak pomysłu na rozwój gminy, niski poziom przedsiębiorczości oraz aktywności społecznej. Brak współpracy pomiędzy rolnikami zmniejsza szanse na skuteczną ochronę własnych interesów oraz na rozwój działalności rolniczej.
- Największe **szanse** to: dostępność środków finansowych Unii Europejskiej (na infrastrukturę, działania integrujące i aktywizujące lokalną społeczność, rozwój przedsiębiorczości, wsparcie nowych inicjatyw) oraz moda na turystykę ekologiczną, agroturystykę, a także zapotrzebowanie na zdrową żywność.
- Największe **zagrożenie** to przede wszystkim konieczność zróżnicowania źródeł dochodów osób utrzymujących się z działalności rolniczej. Duże rozdrobnienie agrarne powoduje niską konkurencyjność na rynku małych gospodarstw rolnych. Jedynie wyspecjalizowane, duże gospodarstwa gwarantują stały dochód na poziomie zaspokajającym potrzeby członków takiego gospodarstwa. Stąd konieczność poszukiwania nowych źródeł dochodów, co przy niskim poziomie przedsiębiorczości jest utrudnione.

Misja gminy Michałów i cele strategii

Misja gminy jest najogólniej określonym kierunkiem rozwoju wspólnoty samorządowej, wyraża to, co dla jej członków jest najważniejsze, integruje ich w dążeniu do jednego nadrzędnego celu. Misja jest czynnikiem skupiającym społeczność lokalną wokół spraw dotyczących wszystkich, jest podstawą podtrzymywania istniejących i tworzenia nowych więzi społecznych. Biorąc pod uwagę powyższe, a także przeprowadzoną analizę SWOT misję gminy można sformułować następująco:

Misją gminy Michałów jest tworzenie jak najlepszych warunków do mieszkania poprzez wspieranie aktywności społecznej ludzi w wykorzystywaniu posiadanych zasobów, tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz efektywnego rolnictwa.

Strategicznym celem gminy Michałów jest zaangażowanie mieszkańców do partnerskiego współdziałania na rzecz stworzenia odpowiednich warunków:

- dla siebie – do mieszkania, pracy, rekreacji i rozwoju;
- dla turystów – do poczucia zapachu prawdziwej mięty i podziwiania gorącokrwistych koni arabskich.

**Gmina Michałów:
Ponidziańska Dolina Mięty i Koni**

Określona w ten sposób misja łączy potrzebę wsparcia wielu dziedzin funkcjonowania wspólnoty samorządowej. Posiadane walory przyrodnicze, geograficzne i kulturowe stanowią potencjał rozwojowy gminy, który odpowiednio wykorzystany, przyniesie profity lokalnej społeczności. Zawierają się w nich:

- Usytuowanie w bliskości Aglomeracji Krakowskiej i Śląskiej, co sprzyja rozwojowi turystyki;
- Bliskość Pińczowa, Jędrzejowa i Buska-Zdroju zwiększa atrakcyjność gminy;

- Ciekawe ukształtowanie terenu, bogactwo roślinności, nieskażona przemysłem przyroda, Ponidzie;
- Stadnina Koni w Michałowie – wielki atut gminy;
- Obiekty zabytkowe w samej gminie oraz w pobliskich miejscowościach.

Tworzenie warunków dla przedsiębiorczości obejmuje m. in. zapewnienie dostępu do wyczerpujących informacji na temat możliwości pozyskania środków finansowych na rozwój lub tworzenie przedsiębiorstw, ze szczególnym uwzględnieniem tych, których działalność nakierowana jest na tworzenie infrastruktury turystycznej i okolicy turystycznej.

Pobudzanie aktywności społecznej jest konieczne dla osiągnięcia znacznych celów, a co za tym idzie – rozwoju. Świadomość możliwości, jakie stwarza wspólne działanie na rzecz wspólnego dla wszystkich interesu, pobudza społeczności lokalne do tworzenia różnego rodzaju grup, mających o wiele większe możliwości organizacyjne oraz większy potencjał rozwojowy, wyrażający się m.in. w możliwości pozyskania środków finansowych.

Wspieranie efektywnego rolnictwa, racjonalnego gospodarowania w rolnictwie jest w gminie Michałów obszarem priorytetowym, ponieważ znaczna część mieszkańców utrzymuje się właśnie z tej gałęzi gospodarki. Radykalne zmniejszenie liczby nierentownych gospodarstw rolnych jest w obecnej sytuacji niewykonalne, należy jednak podjąć wszelkie działania prowadzące do podejmowania nowych inicjatyw gospodarczych przez rolników oraz tworzyć warunki sprzyjające gospodarstwom o dużym potencjale rozwojowym.

Cele strategiczne

Zdiagnozowane problemy i sformułowana na ich podstawie misja gminy Michałów wyznaczają główne kierunki rozwoju, zawarte w celach strategicznych. Odpowiadają one na pytanie, co wspólnota samorządowa chce osiągnąć. Ich kształt wynika z przeprowadzonej diagnozy, dzięki czemu odpowiadają na potrzeby mieszkańców. Są również ambitne, a jednocześnie możliwe do zrealizowania.

Cel strategiczny 1:

Współdziałanie mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, rolników i samorządu lokalnego na rzecz rozwoju regionu.

"Rozwój jest tym, co czynią jednostki i grupy społeczne,
a nie tym co jest robione dla nich"

ZADANIA:

- a. Kreowanie nowych i wspieranie istniejących organizacji pozarządowych działających na rzecz regionu;
- b. Powołanie i działalność Gminnego Centrum Wspierania Przedsiębiorczości i Organizacji Pozarządowych (GCWPiOP);
- c. Prowadzenie akcji edukacji ekologicznej;
- d. Przeciwdziałanie patologiom społecznym;
- e. Przygotowanie i wypromowanie terenów pod budownictwo jednorodzinne;
- f. Utworzenie atrakcyjnego obszaru inwestycyjnego;
- g. Wspieranie organizacji społecznej na rzecz turystycznego zagospodarowania zabytkowych obiektów, w szczególności w Węchadłowie;
- h. Wspieranie doradztwa dla rolników;
- i. Wspieranie samoorganizacji rolników i ich działalności w ramach spółdzielni i/lub grupy producentów rolnych;
- j. Wykreowanie grupy liderów lokalnych;
- k. Uwypuklenie walorów krajobrazowych i historycznych;
- l. Kultywowanie kultury i tradycji.

Jednym z największych problemów, z jakim boryka się gmina, jest bardzo niski poziom aktywności społecznej. Mieszkańcy nie są świadomi korzyści wynikających z tworzenia stowarzyszeń i możliwości działania takich organizacji, co być może hamuje inicjatywy. Wiele osób posiada przeświadczenie o niezastąpionej roli Urzędu Gminy w kreowaniu rozwoju całej wspólnoty. Urząd Gminy, jako instytucja publiczna, posiada duże możliwości, nie jest jednak w stanie odpowiedzieć na wszystkie potrzeby lokalnych

społeczności. Brak jest liderów społeczności, którzy charyzmą i posiadaną wiedzą wpłynęliby na poziom zaangażowania mieszkańców we wspólne działania. Brak aktywności skutkuje stagnacją i niskim stopniem integracji społecznej. Tworzy również bariery w wykorzystaniu funduszy unijnych. Unia Europejska promuje wszelkie przejawy oddolnych działań podejmowanych przez członków społeczności lokalnych, nagradzając je poprzez przyznawanie grantów, dofinansowanie projektów. Obecnie duże możliwości finansowania różnego typu inicjatyw społecznych, lokalnych wydarzeń kulturalnych, imprez integracyjnych czy szkoleń dla mieszkańców obszarów wiejskich stwarzają lokalne grupy działania powstałe właśnie w celu wspomagania rozwoju obszarów wiejskich. Gmina Michałów jest członkiem LGD „Ponidzie”.

Skupienie wysiłków trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego zwiększa szanse rozwojowe całej gminy.

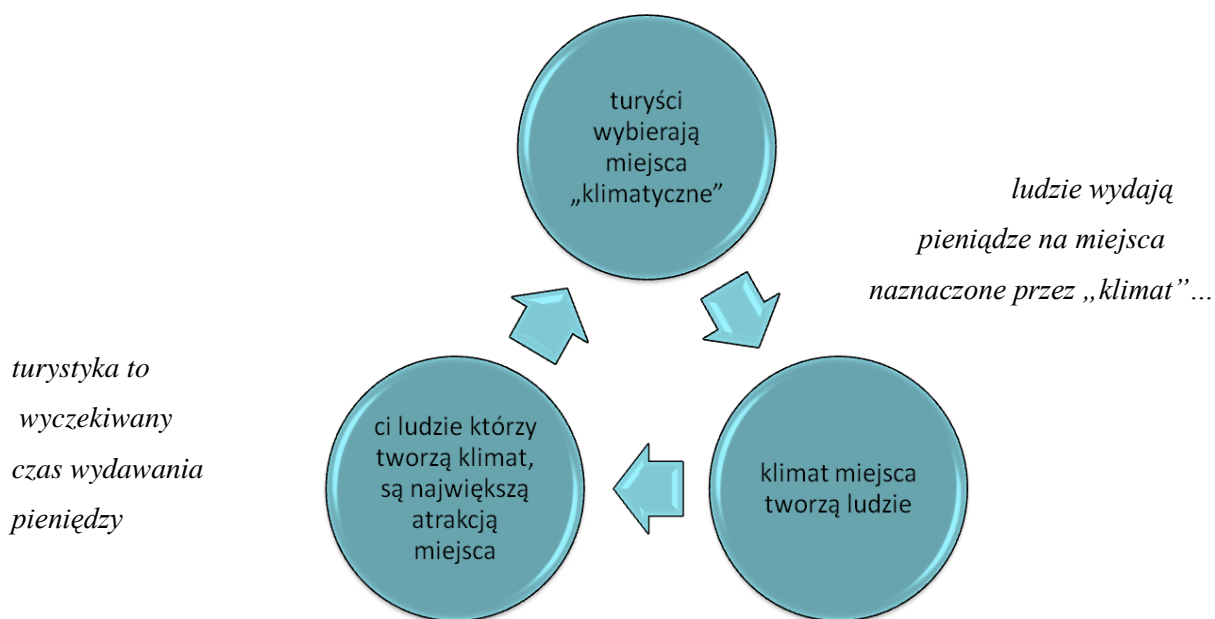
Jednym z problemów w obszarze rolnictwa jest niewykorzystanie jego potencjału oraz posiadanych zasobów naturalnych. Gmina Michałów znana jest z produkcji pietruszki i mięty, jednak duże rozdrobnienie gospodarstw nie pozwala na rozwinięcie działalności, i co za tym idzie – zwiększenie dochodów. Bariery w rozwoju rolnictwa jest m.in. niechęć do współpracy poszczególnych producentów żywności. Brak porozumienia w kwestii tworzenia grup producenckich czy spółdzielni ma swoje konsekwencje w postaci stagnacji rolnictwa. Istotnym problemem jest brak dostępu do nowoczesnych technologii informacyjnych, takich jak Internet, co uniemożliwia skuteczne poszukiwanie rynków zbytu dla wytworzonych produktów. Bardzo duże ograniczenie w rozwoju rolnictwa stanowi również rozdrobnienie gospodarstw, które hamuje postęp technologiczny. Szansą jest pójście w kierunku tworzenia niewielkich gospodarstw zajmujących się jedynie uprawą ekologiczną, produkcją żywności wysokiej jakości, bez dodatku środków chemicznych. Konieczne wydaje się umożliwienie zdobycia informacji na temat udoskonaleń w produkcji rolnej, które zapewniłby np. skuteczny system doradztwa.

Dużym problemem na polskiej wsi jest bezrobocie ukryte, polegające na przeroście zatrudnienia w gospodarstwie rolnym w stosunku do produkcji. Członkowie takiego gospodarstwa, z różnych przyczyn niezarejestrowani w urzędach pracy, niekiedy wykonują drobne prace na czarno lub wyjeżdżają na kilka miesięcy za granicę. To zapewnia im utrzymanie się, jest jednak korzystne jedynie w krótkiej perspektywie, powodując przy tym różnego rodzaju patologie (m.in. alkoholizm, tzw. „eurosieroctwo”). Zapewnienie takim osobom możliwości nabycia nowych umiejętności, które pozwolą im zdobyć pracę, jest więc bardzo ważne.

Szansą na rozwój wsi jest jednak nie tylko rolnictwo, ale także różnicowanie swojej działalności przez osoby prowadzące gospodarstwo rolne. Może polegać ono m.in. na niezwykle modnym w ostatnim czasie rękodzielnictwie, drobnym przetwórstwie płodów rolnych czy na agroturystyce.

Cel strategiczny 2:
Zwiększenie konkurencyjności i atrakcyjności turystycznej regionu.

Najprostszą definicją turysty jest sformułowanie "*konsument na wakacjach*" – czyli jest to osoba wydająca, z różnych powodów, poza miejscem zamieszkania, zarobione uprzednio pieniądze.

Miejsce lub atrakcja są wtedy postrzegane jako korzystne, gdy zauważana jest przez odwiedzających postawa utożsamiania się ze „swoim” produktem przez lokalne społeczności. Turystyka jest ucieczką od rzeczywistości – nie organizujemy gościom rzeczywistości jaką mają na co dzień.

ZADANIA:

- a. Coroczna organizacja ponadregionalnego wydarzenia „Świętokrzyskie – kraina pięknych koni”;
- b. Coroczna organizacja regionalnego wydarzenia kulturalnego pod hasłem „Poczuj miętę ... do Michałowa”;
- c. Inwentaryzacja miejsc, obiektów i ludzi ważnych dla rozwoju turystyki;
- d. Kreowanie wizerunku i budowanie marki Ponidziańska Dolina Mięty i Koni;
- e. Organizacja, co najmniej raz na kwartał, spotkania informacyjnego z doradcą dla osób i podmiotów zainteresowanych założeniem i/lub rozwojem działalności turystycznej i okołoturystycznej;
- f. Poczuj miętę ... do Michałowa – aranżacja przestrzeni publicznej z „elementami” charakterystycznymi dla mięty i koni;
- g. Powstanie systemu promocji i informacji turystycznej gminy;
- h. Przygotowywanie rocznych kalendarzy z wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych organizowanych na terenie gminy;
- i. Przystosowanie rzeki Mierzawy do spływu kajakiem lub pontonem;
- j. Rewitalizacja centrum Michałowa – powstanie nowych funkcji użytkowych i poprawa wizerunku miejscowości;
- k. Turystyczne zagospodarowanie terenów zabytkowych, a w szczególności dworku w Węchadłowie;
- l. Wsparcie rolników w zakładaniu i rozwoju gospodarstw agroturystycznych;
- m. Wspieranie inicjatyw na rzecz rękodzielnictwa i wytwórstwa elementów sztuki regionalnej;
- n. Współpraca w ramach LGD Ponidzie na rzecz promocji regionu;
- o. Wykorzystanie Stadniny Koni Michałów jako unikatowego produktu turystycznego – przygotowanie oferty turystycznej.
- p. Wyznaczenie Szlaku Rowerowego i Pieszego w pobliżu atrakcji turystycznych na terenie gminy (np. w oparciu o motyw mięty) oraz umożliwiającego dojazd do ciekawych miejsc, takich jak Młodzawy, Chroberz.

Gmina Michałów ma korzystne położenie geograficzne, leży bowiem pomiędzy dwoma miastami wojewódzkimi – Kielcami i Krakowem, a także w niedalekiej odległości od aglomeracji śląskiej. Jest również dobrze połączona z miastami pod względem

komunikacyjnym; przebiegają przez gminę dwie drogi wojewódzkie, które zapewniają odpowiednią dostępność komunikacyjną. Położenie gminy w województwie świętokrzyskim, które uważane jest za region o słabej konkurencyjności gospodarczej, może działać w pewien sposób na niekorzyść gminy, jednak prowadzona w kraju polityka zrównoważonego rozwoju niweluje zagrożenia.

Gmina Michałów posiada średniej wartości obiekty zabytkowe. Najczęściej można spotkać formy zabudowy sakralnej oraz opuszczone obiekty dworskie i pałacowe. Świadectwem bogatej kultury tej okolicy jest dawny zbór arian, jest jednak jedynym dowodem ich bytności, zrujnowanym i zaniedbanym, o nieciekawej architekturze. Malownicze krajobrazy pozwalają na planowanie rozwoju turystyki, ograniczonej jednak do turystyki wiejskiej i turystyki aktywnej. Piękno Ponidzia, urokliwa dolina Mierzawy, z pewnością mogą zainteresować amatorów wypoczynku na łonie natury. Atutem gminy jest czyste powietrze oraz cisza. Ogromną atrakcją jest Stadnina Koni Michałów, jednak nie jest ona nastawiona na przyjęcie dużej liczby turystów, a konie tam hodowane nie nadają się do udostępnienia. Wspólna praca na rzecz rozwoju gminy może jednak polepszyć wizerunek gminy i pomóc wypromować ją jako dobre miejsce na wypoczynek. Początkiem takiej współpracy może być utworzenie na terenie stadniny centrum multimedialnego poświęconego historii hodowli koni. Dzięki temu zwykły turysta będzie mógł zapoznać się z tradycją hodowli konia arabskiego w Michałowie. Zbuduje to konkretny obraz gminy, powiązanej między innymi z tą właśnie placówką.

Szansą, którą należy wykorzystać jest duże zapotrzebowanie na usługi agroturystyczne. W ostatnim czasie modne stały się krótkie wyjazdy na tereny wiejskie, gdzie mieszkaniem dużego, tłoczego i głośniego miasta może odetchnąć świeżym powietrzem i spędzić czas w ciszy, na łonie natury. Atrakcją dla dzieci wychowywanych w dużych miastach oraz ich rodziców są zwierzęta gospodarskie, uprawy produktów rolnych, a także możliwość obserwowania wyrobu artykułów rękodzielniczych czy produktów z przydomowego ogródka. Niektóre gospodarstwa w regionie oferują turystom samodzielne wykonanie np. kosza z wikliny czy przygotowanie przetworów.

Na terenie Gminy znajduje się bardzo atrakcyjny pałac wraz z zespołem parkowym, który znajduje się w miejscowości Góry. Posiada on bardzo ciekawą architekturę oraz bogatą historię, niestety jest bardzo zaniedbany, a zaniechanie prac remontowych spowoduje dalszą jego dewastację. Remont i adaptacja obiektu dla wcześniej określonego celu, pozwoliłoby uratować cenny zabytek oraz odnieść korzyści, z których czerpać będą mieszkańcy gminy. Przekształcenie pałacu w atrakcję turystyczną, przy jednoczesnym zachowaniu jego

dotychczasowej architektury oraz wyeksponowaniu walorów historycznych, mogłoby stać się impulsem do rozwoju turystyki w gminie.

Cel strategiczny 3:

Wysoka jakość i dostępność usług publicznych

Rozwój wsi wymaga czasu i cierpliwości oraz respektowania zasady, że nie wyłącznie "twarde" parametry ekonomiczne, infrastrukturalne określają szanse konkretnych gmin, lecz to, co nazywane jest "**kapitałem społecznym**".

/prof. dr hab. Marek Kłodziński/

ZADANIA:

- a. Dostosowanie stanu i sieci nawierzchni dróg gminnych do potrzeb;
- b. Estetyczny wygląd obiektów i urządzeń użyteczności publicznej;
- c. Łatwy dostęp do podstawowej opieki medycznej;
- d. Odbiór od mieszkańców segregowanych odpadów stałych;
- e. Powstanie placu zabaw i terenu rekreacyjno–sportowego w każdej miejscowości;
- f. Prowadzenie profilaktyki medycznej;
- g. Umożliwienie mieszkańcom oddawania ścieków komunalnych do sieci kanalizacyjnej lub ekologicznych oczyszczalni przydomowych;
- h. Wspierania i upowszechniania idei samorządowej;
- i. Wysoka jakość usług świadczonych w Urzędzie Gminy i jednostkach organizacyjnych gminy Michałów;
- j. Wysoki poziom kształcenia i rozwoju uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach;
- k. Zabezpieczenie przez służby publiczne bezpieczeństwa mieszkańców i ich mienia;
- l. Zagwarantowanie wszystkim mieszkańcom dostępu do bieżącej wody;
- m. Zapewnienie mieszkańcom każdej miejscowości zadanego miejsca spotkań;
- n. Zapewnienie wszystkim dzieciom w wieku 3-5 lat możliwości uczęszczania do przedszkola 5 dni w tygodniu na 8 godzin;
- o. Łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców (w tym osób niepełnosprawnych) do dóbr kulturalnych.

Ocena wpływu strategii na środowisko

W celu identyfikacji potencjalnych oddziaływań na środowisko, będących wynikiem realizacji Strategii Rozwoju, oceny ich natężenia, a także określenia czy w należyty sposób został uwzględniony w dokumencie interes środowiska przyrodniczego i kulturowego, rozpatruje się wpływ realizacji dokumentu na następujące komponenty środowiska: różnorodność biologiczna, zwierzęta i rośliny, ludzie, woda, powietrze i środowisko akustyczne, powierzchnia ziemi, krajobraz i zabytki, klimat oraz zasoby naturalne.

Strategia swoim zakresem obejmuje trzy rodzaje zadań:

- z zakresu rozwoju przedsiębiorstw oraz wspierania rolników i samorządów
□ niemające wpływu na środowisko;
- z zakresu zwiększania konkurencyjności i atrakcyjności turystycznej, które mogą powodować następstwa wpływające nieznacznie na środowisko – działanie te będą się wiązać ze zwiększoną ilością powstających odpadów (jednakże zastosowanie środków zapobiegawczych może wyeliminować ten problem). Zadania infrastrukturalne mogą przejściowo oddziaływać na środowisko na etapie realizacji poszczególnych działań;
- z zakresu rozwoju infrastrukturalnego gminy oraz podniesienia jakości usług publicznych – część z nich, zliczająca się do działań infrastrukturalnych, może powodować nieznaczny wpływ na środowisko, głównie na etapie realizacji, jednakże samo funkcjonowanie może mieć w niektórych przypadkach pozytywne następstwa, zadania nie infrastrukturalne nie wpłyną znacząco na środowisko.

W przypadku realizacji przedsięwzięć zapisanych w Strategii, oddziaływanie niekorzystne może nastąpić jedynie w fazie jej realizacji i może być związane bezpośrednio z uciążliwościami powstającymi w trakcie prowadzonego procesu budowlanego. Oddziaływania takie mają charakter odwracalny, chwilowy oraz występować mogą w relatywnie krótkim czasie (krótkoterminowo). W przypadku powierzchni ziemi, klimatu i zasobów naturalnych, stwierdzić można neutralny wpływ realizacji Strategii, natomiast na wszystkie pozostałe komponenty środowiska realizacja założeń dokumentu będzie miała wpływ pozytywny.

Oddziaływanie na środowisko poszczególnych zadań ujętych w dokumencie będzie się nakładało w przypadku ich równoczesnej realizacji. Harmonogram realizacji zadań musi więc być tak skonstruowany, aby z jednej strony uwzględnić technologię robót, a z drugiej zaś ograniczyć kumulację uciążliwych oddziaływań. W przypadku zadań związanych z budową lub modernizacją uzbrojenia podziemnego, o podejmowanych

w tym zakresie działaniach będą informowani wszyscy zarządcy sieci, tak by w jednym czasie uporządkować wszystkie wymagające tego sieci na danym terenie.

W przypadku występowania niekorzystnych oddziaływań na środowisko istnieje możliwość i konieczność ograniczania ich wpływu. Minimalizacja oddziaływań inwestycji na środowisko to różnego rodzaju działania, które mają wpłynąć na zmniejszenie uciążliwości inwestycji na otoczenie, zarówno w fazie realizacji jak i eksploatacji. Są to m.in. następujące działania:

- Wprowadzenie środków zapobiegawczych przed nadmiernym zaśmiecaniem środowiska ze strony turystów typu: montaż koszy, regularny odbiór odpadów;
- Prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy;
- Stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych;
- Właściwe kierowanie pracami;
- Dotrzymywanie terminów wykonywania prac budowlanych;
- Nadzór nad skutecznością i jakością realizacji;
- Stosownie wysokiej klasy rozwiązań technicznych;
- Oszczędzanie podczas budowy surowców takich jak: woda, piasek i energia;
- Maskowanie elementów dysharmonijnych dla krajobrazu.

Przykładem działań minimalizacyjnych jest także wyznaczenie okresu lub pory dnia, w jakich możliwe jest prowadzenie prac budowlanych. Powodem może być ochrona zwierząt lub ludzi przed hałasem lub ograniczenie ingerencji, która mogłaby zakłócić normalny cykl życia. Paleta rozwiązań technicznych i organizacyjnych, jakie można stosować w przypadku danej uciążliwości jest szeroka i należy do sztuki inżynierii i ochrony środowiska.

Skala przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w ramach Strategii ma charakter lokalny i ewentualne oddziaływanie tych przedsięwzięć będzie również miało zasięg lokalny. Realizacja założeń dokumentu nie wskazuje na możliwość negatywnego transgranicznego oddziaływania na środowisko, mogącego objąć terytorium innych państw.

Dokumenty wymagające przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko kwalifikuje się na podstawie art. 46 i 47 ustawy z dnia 03.10.2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008r. Nr 199 poz. 1227). Strategia Rozwoju, jako dokument, który winien być analizowany w świetle art. 47 Uoos, nie będzie wymagał przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania, ponieważ dokument ten nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących

znacząco oddziaływać na środowisko, i realizacja jego postanowień nie spowoduje znaczącego oddziaływanie na środowisko. Analizy w zakresie rodzaju i charakteru projektowanych przedsięwzięć, jako przesłanki, będącej podstawą przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, należy dokonać obecnie w oparciu o obowiązujące Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r (Dz.U. z 2010 roku, nr 213, poz. 1397 ze zm). w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. Nr 257 poz. 2573 ze zm.) oraz o Aneksy (I i II) Dyrektywy Rady z dnia 27 czerwca 1985r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne, biorąc pod uwagę powiązania między przedsięwzięciami i kumulowanie się oddziaływań.

Każde z poszczególnych zadań ujętych w Strategii wymagać będzie wnikliwej oceny i kwalifikacji zgodnie z „Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko” (Dz.U. z 2010 roku, nr 213, poz. 1397 ze zm.). oraz zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199 poz. 1227) oraz Dyrektywą 85/337/EWG (dyrektywa OOS).

Strategia swym zasięgiem obejmuje teren całej gminy, a więc również Obszary Natura 2000, w skład którego wchodzi: obszar specjalnej ochrony ptaków „Dolina Nidy” PLB260001 (wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12.01.2011 r. Dz.U. Nr 25, poz. 133, zmiana w Dz. U. z 2011 r., Nr 67, poz. 358), specjalne obszary ochrony siedlisk mające znaczenie dla Wspólnoty „Ostoja Nidziańska” PLH260003, „Dolina Mierzawy” PLH 260020 oraz „Ostoja Kozubowska” PLH260029 (zatwierdzone decyzją Komisji Europejskiej Nr 2011/64/UE z dnia 10.01.2011 r. Dz.U. UE Nr L 33).

W przypadku realizacji planowanych zadań wyszczególnionych w niniejszym dokumencie, zlokalizowanych w części terenów gminy, które wskazane zostały w opracowaniu pod nazwą „Wyznaczenie stref zagrożenia powodziowego w zlewni rzeki Nidy jako integralny element studium ochrony przeciwpowodziowej” (realizowanym przez Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie, w 2010 r.), wykonawcy uwzględnią aspekt ryzyka powodzi od rzeki Mierzawy. Z pewnością zadania te zostaną

wykonane z uwzględnieniem wszystkich form ochrony przeciwpowodziowej, ponieważ część terenów gminy została wskazana jako zagrożone powodzią.

Na Nadnidziańskim, Kozubowskim i Miechowsko-Działoszyckim Obszarze Chronionego Krajobrazu ustalone zostały działania w zakresie czynnej ochrony ekosystemów oraz zakazy. Działania te określa Wojewoda Świętokrzyski w drodze wydania odpowiedniego Rozporządzenia. Obecnie obowiązują następujące dokumenty prawne:

- Nadnidziański Obszar Chronionego Krajobrazu – Rozporządzenie nr 84/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005 r. (Dz. Urz. z 2005 r. nr 156, poz. 1945 z późn. zm.).
- Kozubowski Obszar Chronionego Krajobrazu – Rozporządzenie nr 86/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005 r. (Dz. Urz. z 2005 r. nr 156, poz. 1947 z późn. zm.).
- Miechowsko-Działoszycki Obszar Chronionego Krajobrazu – Rozporządzenie nr 89/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005 r. (Dz. Urz. z 2005 r. nr 156, poz. 1950 z późn. zm.).

Ochrona ta polega m.in. na: ochronie dużych kompleksów leśnych dla zachowania różnorodności lasów, szczególnej ochronie ekosystemów i wyjątkowo cennych krajobrazów, zachowaniu naturalnych stanowisk roślinności kserotermicznej i halofitowej, zachowaniu naturalnych fragmentów obszarów wodnych i wodno-błotnych oraz zachowaniu tworów i składników przyrody nieożywionej. Celem ochrony jest zachowanie naturalnych krajobrazów oraz ze względów naukowych i dydaktycznych stanowiska roślinności kserotermicznej z licznym udziałem gatunków roślin chronionych.

Przy realizacji zadań wymienionych w omawianym dokumencie respektowane będą wszelkie zakazy wymienione w Rozporządzeniu nr 84/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005 r. (Dz. Urz. z 2005 r. nr 156, poz. 1945 z późn. zm.), w Rozporządzeniu nr 86/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005 r. (Dz. Urz. z 2005 r. nr 156, poz. 1947 z późn. zm.) oraz w Rozporządzeniu nr 89/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005 r. (Dz. Urz. z 2005 r. nr 156, poz. 1950 z późn. zm.). Zmian w wyszczególnionych rozporządzeniach w zakresie zakazów dokonano w Rozporządzeniu nr 42 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 23 lutego 2009 r. (Dz. Urz. z 2009 r. nr 42, poz. 613-629).

Wyszczególnione zakazy stosowane będą do wszystkich obszarów chronionych, jakie występują na danym terenie (tj. Nadnidziański Obszar Chronionego Krajobrazu, Kozubowski

Obszar Chronionego Krajobrazu i Miechowsko-Działoszycki Obszar Chronionego Krajobrazu).

W odniesieniu do Obszarów Natura 2000 będą respektowane zakazy wymienione w art. 33 ust. 1, ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. O ochronie przyrody (Dz.U. z dnia 29 sierpnia 2009 Nr 151 poz. 1220).

Dla Rezerwatu przyrody „Wroni Dół” obowiązują przepisy określone w Rozporządzeniu Nr 12/99 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 30 kwietnia 1999 r. (Dz. Urz. Nr 23 poz. 557) oraz Planie Ochrony - Rozporządzenie Nr 57/2002 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 18 listopada 2002 r.(Dz. Urz. Nr 165 poz. 2058).

Przy realizacji założeń Strategii respektowane będą zakazy obowiązujące dla pomników przyrody, wynikające z następujących przepisów:

- Dąb oraz lipa drobnolistna – Rozporządzenie Nr 35/2007 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 12 grudnia 2007 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 239, poz 3552, z dnia 14 grudnia 2007 r.).
- Buk zwyczajny – Uchwała Nr VII/67/95 Rady Gminy Michałów z dnia 26 października 1995 r. w sprawie ochrony indywidualnej obiektu przyrodniczego.

Dla parków krajobrazowych znajdujących się na terenie gminy Michałów obowiązują następujące przepisy:

- Nadnidziański Park Krajobrazowy - Rozporządzenie Nr 76/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 156, poz. 1937). Zmiany: Rozporządzenie Nr 6/2009 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 28 stycznia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 42, poz. 618).
- Kozubowski Park Krajobrazowy - Rozporządzenie Nr 78/2005 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie Kozubowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 156, poz. 1939). Zmiany: Rozporządzenie Nr 8/2009 Wojewody Świętokrzyskiego z dnia 28 stycznia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Kozubowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Świętokrzyskiego Nr 42, poz. 620).

Planowane inwestycje mogą częściowo znajdować się na terenie tych obszarów. Przygotowanie i realizacja zadań omawianych w niniejszym dokumencie obligatoryjnie uwzględnić będzie obowiązujące przepisy dla tych parków krajobrazowych.

W niniejszym dokumencie zaplanowano zadanie z dziedziny zadań infrastrukturalnych pn. „Umożliwienie mieszkańcom oddawania ścieków komunalnych do sieci kanalizacyjnej lub ekologicznych oczyszczalni przydomowych”. Zadanie to będzie realizowane z uwzględnieniem najnowszych technologii oraz najwyższego poziomu ochrony środowiska.

W gospodarstwach domowych, w których istnieją, bądź będą montowane zbiorniki bezodpływowe, należy zwrócić szczególną uwagę na odpowiednie ich zabezpieczenie przed przeciekaniem do wód powierzchniowych i do gruntu. Zbiorniki te powinny być regularnie oczyszczane, z częstotliwością, która uniemożliwi ich przepełnienie.

Montaż przydomowych oczyszczalni ścieków wymaga od instalatorów (gospodarstw domowych) zagospodarowania miejsca przy domu, na umieszczenie urządzenia. Każda instalacja przydomowej oczyszczalni ścieków składa się z dwóch podstawowych części: podczyszczania beztlenowego oraz właściwego doczyszczania tlenowego. Skuteczność oczyszczania wynosi około 95 - 97%. Oczyszczona woda jest wodą drugiej klasy czystości. Oznacza to, że jest tak czysta jak ta płynąca w rzekach, spełnia ona najwyższe i najbardziej rygorystyczne standardy Unii Europejskiej. Wybór sposobu oczyszczania ścieków zależy od lokalnych warunków wodno-gruntowych, topografii działki oraz charakteru i wielkości obiektu i powinien każdorazowo uwzględniać:

- przepuszczalność gruntu,
- poziom zwierciadła wód gruntowych,
- odległość urządzeń od obiektów budowlanych (studnia, budynek, itp.) oraz granic działki, zakładana liczba użytkowników,
- istnienie ew. powierzchniowego odbiornika ścieków oczyszczonych (rów melioracyjny, rzeka).

Planowane do zastosowania technologie oddawania ścieków, w celu ochrony środowiska będą uwzględniać aspekt ochrony przyrody zwłaszcza na terenach, w których wstępują ekosystemy gruntów podmokłych w dolinach cieków wodnych z cennymi gatunkami roślin i zwierząt. Istotną kwestią jest także zwrócenie uwagi na uwarunkowania gruntowo-wodne czy niebezpieczeństwo powodzi na omawianych obszarach. Omawiane zadanie będzie miało pozytywny wpływ na środowisko naturalne, korzystnie wpłynie na poprawę warunków życia lokalnej społeczności poprzez zapewnienie jej dostępu do sieci kanalizacyjnej. Dzięki wykonaniu zadania zmniejszy się m.in. ilość zanieczyszczeń

odprowadzanych do wód ze źródeł komunalnych, nastąpi poprawa stanu czystości wód i jakości gleb na analizowanym obszarze.

Gmina jest zobowiązana do prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w celu kontroli częstotliwości ich opóźniania czy kontroli sposobu pozbywania się komunalnych osadów ściekowych – na mocy ustawy Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008 ze zm, art. 3 ust. 3 pkt. 1 i 2.

Na podstawie wyżej wymienionych uwarunkowań stwierdza się, że dokument nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko mogłoby być wymagane. Nie wystąpią oddziaływania transgraniczne ani długotrwałe oddziaływania skumulowane. Projekty nie niosą zagrożenia dla zdrowia ludzi oraz środowiska naturalnego. Działania zawarte w dokumencie dążą do zrównoważonego rozwoju wszystkich obszarów województwa i są powiązane z celami dokumentów wyższego rzędu.

Zgodność z dokumentami strategicznymi

W ramach strategii będą realizowane cele ogólne i szczegółowe wpisujące się w strategiczne dokumenty kraju i województwa. W celu łatwiejszej wizualizacji poszczególne programy zestawiono w tabeli 23.

Tabela 23. Komplementarność celów z dokumentami strategicznymi.

Lp.	Program	Misja/Cel/Priorytet/Działanie
1.	<p>Narodowa Strategia Spójności 2007-2013</p>	<p>Cel strategiczny: Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.</p> <p>Cele horyzontalne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa; 2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej; 3. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski; 4. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług; 5. Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej; 6. Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.
2.	<p>Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020</p>	<p>Misja strategii: Podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców województwa świętokrzyskiego.</p> <p>Cel generalny: Wzrost atrakcyjności województwa fundamentem zintegrowanego rozwoju w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej.</p> <p>Cel 1: Przyspieszenie rozwoju bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności województwa.</p> <p>Cel 2: Rozwój zasobów ludzkich.</p> <p>Cel 3: Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury.</p> <p>Cel 4: Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego województwa.</p> <p>Cel 5: Rozwój systemów infrastruktury technicznej i społecznej.</p> <p>Cel 6: Aktywizacja rolnictwa i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.</p>

<p>3.</p>	<p>Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006-2014</p>	<p>Misja: Tworzenie i wdrażanie wysokiej jakości unikalnych produktów turystycznych, odpowiadających na potrzeby turystów, tworzenie atmosfery przyjaznej turystom i warunków przyjaznych inwestorom przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.</p> <p>Cel nadrzędny: Trwały rozwój turystyki w Regionie prowadzący do poprawy jego konkurencyjności, skutkujący wzrostem dochodów i zwiększającym się zatrudnieniem.</p> <p>Cel operacyjny 1: Krecja i rozwój konkurencyjnych produktów turystycznych.</p> <p>Cel operacyjny 2: Stymulowanie i wspieranie inwestycji w obszarze infrastruktury turystycznej produktów.</p> <p>Cel operacyjny 3: Wspieranie innowacyjności i kreatywności w turystyce.</p> <p>Cel operacyjny 4: Wsparcie instytucjonalne tworzenia i rozwoju regionalnych i lokalnych produktów turystycznych.</p>
<p>4.</p>	<p>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego</p>	<p>Cel generalny: Wzrost atrakcyjności województwa dla rozwoju społecznego i gospodarczego.</p> <p>Cel warunkujący 1: Otwarcie województwa na integrację z UE – pokonywanie barier integracyjnych w zagospodarowaniu przestrzennym.</p> <p>Cel warunkujący 2: Efektywne wykorzystanie miejscowych potencjałów rozwoju – tworzenie systemu ośrodków, obszarów i pasm aktywności społeczno-gospodarczej.</p> <p>Cel warunkujący 3: Tworzenie warunków do poprawy jakości życia i zaspokajania potrzeb społecznych – podnoszenie standardu cywilizacyjnego.</p> <p>Cel warunkujący 4: Aktywna ochrona wartości i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju i bezpieczeństwa ekologicznego województwa.</p> <p>Cel warunkujący 5: Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i udostępnienie ich społeczeństwu – wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla integracji i promocji regionu.</p> <p>Cel warunkujący 6: Rekonstrukcja bazy ekonomicznej województwa i tworzenie warunków do wzrostu innowacyjności we wszystkich sektorach gospodarki.</p>

5.	<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013</p>	<p>Cel generalny: Poprawa warunków sprzyjających budowie konkurencyjnej i generującej nowe miejsca pracy regionalnej gospodarki.</p> <p>Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu konkurencyjności regionalnej gospodarki poprzez zwiększanie zdolności inwestycyjnej podmiotów gospodarczych.</p> <p>Cel szczegółowy 3: Poprawa jakości systemu komunikacyjnego regionu i jego połączeń z krajowymi i europejskimi korytarzami transportowymi.</p> <p>Cel szczegółowy 4: Poprawa stanu środowiska naturalnego województwa.</p> <p>Cel szczegółowy 5: Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych i zasobów dziedzictwa kulturowego.</p> <p>Cel szczegółowy 6: Zwiększenie atrakcyjności ośrodków miejskich i centrów gmin.</p>
6.	<p>Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michałów na lata 2008-2015</p>	<p>Cel 1: Zapewnienie mieszkańcom wysokiego poziomu usług społecznych i zdrowotnych oraz zwalczanie alkoholizmu i innych patologii.</p> <p>Cel 2: Kreowanie gminy, jako atrakcyjnej dla mieszkańców i przyjezdnych, poprzez zaspokajanie potrzeb w zakresie edukacji, kultury, sportu i rekreacji oraz aktywizowanie lokalnej społeczności.</p> <p>Cel 3: Dbanie o atrakcyjność turystyczną gminy poprzez zachowanie jej dziedzictwa kulturowego i ochronę środowiska.</p> <p>Cel 4: Wspieranie mieszkańców w podejmowaniu inicjatyw gospodarczych i odnalezienie miejsca na rynku pracy.</p>
7.	<p>Lokalny Program Rewitalizacji dla miejscowości Michałów na lata 2009-2015</p>	<p>Cel główny: Ożywienie gospodarcze i społeczne Gminy Michałów, a także zwiększenie potencjału turystycznego i kulturowego, w tym nadanie obiektom i terenom zdegradowanym nowych funkcji społeczno-gospodarczych.</p> <p>Cele cząstkowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa estetyki funkcjonalnej przestrzeni publicznej; 2. Wzrost atrakcyjności centrum miejscowości; 3. Zwiększenie potencjału turystycznego terenu rewitalizowanego; 4. Poprawa bezpieczeństwa i jakości życia.

System wdrażania i monitorowania

System monitoringu Strategii

Jednym z podstawowych obowiązków państw sięgających po środki z Unii Europejskiej jest obowiązek monitorowania wydatków i efektów rzeczowych tak, aby zapewnić efektywne wykorzystanie środków funduszy strukturalnych. Monitorowanie każdego projektu w ramach Strategii polegać będzie na systematycznym gromadzeniu, zestawianiu i ocenie informacji rzeczowych oraz finansowych w postaci ustalonych wskaźników, które opisują jego postęp i efekt. Cały proces monitoringu ma za zadanie zapewnienie prawidłowego przebiegu procesu realizacji projektu. Monitoring odgrywa również ważne zadanie ze względu na system wczesnego ostrzegania o ewentualnych nieprawidłowościach. Monitoring prowadzony będzie w zakresie finansowym i rzeczowym.

Monitoring finansowy – pozwala na zgromadzenie danych o finansowych aspektach realizacji STRATEGII, ma na celu zagwarantowanie pełnej absorpcji wydawanych środków, a jego przeprowadzenie umożliwi dokonanie oceny poprawności wydatkowania środków finansowych. Monitorowanie odbywa się w oparciu o sprawozdania okresowe, roczne oraz końcowe.

Monitoring rzeczowy – dostarcza informacji o postępach podczas wdrażania STRATEGII, służy zagwarantowaniu realizacji celu głównego i celów szczegółowych. Pozwala na porównanie stanu faktycznego ze stanem pożądanym w oparciu o skwantyfikowane kryteria:

- Wskaźniki produktu;
- Wskaźniki rezultatu.

Do monitorowania Strategii zobowiązany jest Wójt Gminy Michałów. Funkcję instytucji monitorującej wdrażanie STRATEGII będzie pełnił Rada gminy Michałów. We wprowadzaniu korekt i uaktualnień do Strategii uczestniczą także przedstawiciele instytucji pozarządowych o charakterze społecznym i gospodarczym oraz pracodawcy.

Co najmniej raz w roku, przed sesją absolutoryjną Rady Gminy, analizowane będą postępy w realizacji Strategii. Rada Gminy, jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza, będzie mieć za zadanie:

1. akceptację rocznych sprawozdań z realizacji STRATEGII przygotowanych przez Zespół ds. Strategii, w szczególności osiągniętych celów i rezultatów;
2. analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści Strategii;

3. aktualizację Strategii;
4. uwzględnienie zadań zaplanowanych do realizacji przy przyjmowaniu budżetu gminy oraz wieloletnich planów inwestycyjnych, lub innych dokumentów strategicznych, o znaczeniu lokalnym.

Sposoby oceny Strategii

Strategia dla gminy Michałów na lata 2011-2020 stanowi dokument otwarty. Poddawany będzie systematycznej, okresowej analizie i ocenie oraz w razie zaistnienia takiej potrzeby, będzie aktualizowany w zakresie dostosowania do zmieniających się uwarunkowań. Ocena Strategii będzie prowadzona w celu określenia rzeczywistych efektów zrealizowanych projektów w ramach STRATEGII. Analiza, ocena i aktualizacja Strategii odbywać się będzie w oparciu o zasadę współpracy z zainteresowanymi partnerami. Rada Gminy Michałów oceniając realizację Strategii będzie opierała się na następujących kryteriach:

1. **Skuteczności** – pozwala określić czy zostały osiągnięte cele Strategii założone na etapie programowania.
2. **Efektywności** – pozwala ocenić poziom ekonomiczności Strategii.
3. **Użyteczności** – pozwala ocenić zgodności celów Strategii z faktycznymi problemami i potrzebami grupy docelowej.
4. **Trafności** – obrazuje do jakiego stopnia cele Strategii odpowiadają potrzebom wskazanym do danego obszaru.
5. **Trwałości** – pozwala określić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem Strategii będą trwać po jego zakończeniu.

Ocena wszystkich projektów i zadań inwestycyjnych Strategii dla gminy Michałów powinna być formułowana w oparciu o ocenę:

- **ex-ante** (przed realizacją Strategii) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji; ocena ta została przeprowadzona przed pracowaniem Strategii;
- **mid-term** (w połowie okresu realizacji) – służąca przede wszystkim jako instrument, w wyniku którego nastąpi aktualizacja Strategii;
- **ex-post** (na zakończenie Strategii) – służąca ocenie zgodności realizacji STRATEGII z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie;

- **on-going** (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Zespół ds. Wdrażania STRATEGII, który będzie corocznie przygotowywał sprawozdanie z realizacji Strategii.

Sprawozdania z oceny Strategii oraz poszczególnych projektów inwestycyjnych powinny być sporządzane zgodnie z zaleceniami Unii Europejskiej oraz innych instytucji zaangażowanych w realizację konkretnego projektu. Podmiotem odpowiedzialnym za ewaluację Strategii jest Zespół ds. Wdrażania STRATEGII.

W skład Zespołu ds. Wdrażania STRATEGII, powołanego uchwałą Rady Gminy, wchodzi:

1. Pracownicy Urzędu Gminy
2. Przedstawiciele Rady Gminy Michałów;
3. Przedstawiciele przedsiębiorców z terenu gminy Michałów;
4. Przedstawiciele organizacji pozarządowych z terenu gminy Michałów.

Posiedzenia zespołu zwołuje Wójt gminy Michałów. Zespół na każdym posiedzeniu wybiera przewodniczącego obrad. Posiedzenia Zespołu są otwarte dla zainteresowanych.

Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi

Zasada partnerstwa jest jedną z kluczowych zasad przyświecających przygotowaniu i wdrażaniu STRATEGII. Dobra współpraca wszystkich partnerów (sektora publicznego, prywatnego, organizacji pozarządowych oraz innych zainteresowanych) stanowi jeden z ważniejszych czynników mających wpływ na osiągnięcie zamierzonych efektów, a tym samym sukces Strategii. Istotnym elementem w trakcie wdrażania założeń STRATEGII jest komunikacja społeczna pozwalająca na uzyskanie zaangażowania społeczności lokalnej w proces, jej aktywny udział w programowaniu i podejmowaniu decyzji.

Komunikacja społeczna ma zapewnić partnerom Strategii dostęp do informacji na temat celów i problemów, nawiązać porozumienie pomiędzy partnerami procesu. Dlatego też, w miarę możliwości i potrzeb, informacje na temat wdrażania działań przewidzianych w Strategii w odniesieniu do obszaru, będą przekazywane na zebraniach wiejskich, imprezach cyklicznych oraz za pomocą instrumentów wskazanych w Planie Komunikacji STRATEGII,

który przygotowuje Zespół ds. Wdrażania STRATEGII. Współpraca pomiędzy Partnerami STRATEGII ma na celu:

- wykorzystanie potencjału organizacji i społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach jednego, spójnego projektu akceptowanego i wspieranego przez wszystkich uczestników;
- optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji gminy, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców;
- wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażającą się zastosowaniem nowych podejść do problemów związanych z rozwojem lokalnym.

Public Relations Strategii

Strategia jest dokumentem przygotowanym, wdrażanym i monitorowanym przy znaczącym współdziałaniu społeczności lokalnej. W związku z tym wszystkie podejmowane zadania z zakresu public relations Strategii powinny pokazywać w sposób zrozumiały i klarowny przyczyny przeprowadzanych działań, a także spodziewane efekty rzeczowe jakie odniesie gmina.

Główną jednostką odpowiedzialną za promocję Strategii będzie Zespół ds. Wdrażania STRATEGII. W celu skutecznej komunikacji pomiędzy uczestnikami procesu wdrażania STRATEGII, a społecznością lokalną opracowany zostanie „Plan komunikacji Strategii dla gminy Michałów na lata 2011-2020”. Celem działań związanych z promocją Strategii jest dotarcie do jak najszerszej grupy beneficjentów projektów podejmowanych w ramach STRATEGII, a także instytucji mogących stać się partnerami w realizacji niektórych przedsięwzięć inwestycyjnych. Grupami tymi są:

- bezpośredni beneficjenci większości projektów – mieszkańcy gminy;
- przedsiębiorcy;
- organizacje pozarządowe.

W ramach promocji Strategii podejmowane będą następujące działania:

- powstanie i stałe uaktualnianie zakładki STRATEGII na stronie Internetowej Urzędu Gminy Michałów;
- tablice informacyjne i pamiątkowe informujące o realizowanych projektach;
- spotkania, zebrania, warsztaty z potencjalnymi partnerami gospodarczymi, społecznymi, oraz z mieszkańcami;

- publikacje w prasie samorządowej, lokalnej, regionalnej i w Internecie na temat realizacji projektów w ramach STRATEGII.

W celu utrzymania stałego kontaktu ze społeczeństwem będą stosowane:

1. Środki komunikacji społecznej bezpośredniej:

- spotkania mieszkańców z urzędnikami podczas załatwiania spraw;
- spotkania Wójta z mieszkańcami w czasie przyjęć interesantów;
- spotkania Wójta oraz radnych Rady Gminy z mieszkańcami;
- przesyłki pocztowe;
- poczta elektroniczna;
- rozmowy telefoniczne.

2. Środki komunikacji społecznej pośredniej:

- relacje z dziennikarzami z prasy i radia (informacja prasowa, konferencje, wywiady);
- ulotki, biuletyny, informatory;
- wydawnictwa (stałe, cykliczne, okazjonalne);
- strona internetowa.

Konsultacje społeczne będą prowadzone podczas:

1. zebrań na terenie gminy Michałów;
2. sesji Rady Gminy;
3. spotkań Zespołu
4. ad hoc w razie potrzeby.

Przy konsultacjach społecznych mogą być wykorzystane następujące narzędzia:

- ankiety;
- bezpośrednie rozmowy z mieszkańcami;
- opracowany formularz wniosku aktualizującego zadania w ramach STRATEGII.

Współpraca partnerska będzie realizowana:

- w wyniku pracy Zespołu;
- w wyniku wspólnych inicjatyw i przedsięwzięć Partnerów STRATEGII.

Istnieje możliwość zawarcia formalnego partnerstwa dla realizacji konkretnego zadania przewidzianego w ramach Strategii.

Budżet i Harmonogram realizacji strategii

Cel szczegółowy	Nr	Zadanie	Pożądaný efekt	Odpowiedzialny	Okres realizacji	Koszt ogółem	% ogółu
1. Współdziałanie mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, rolników i samorządu lokalnego na rzecz rozwoju regionu.	a	Kreowanie powstania nowych i wspieranie istniejących organizacji pozarządowych działających na rzecz regionu	Aktywizacja mieszkańców, pozyskanie zewnętrznych funduszy na rozwój	Urząd Gminy /GCWPIOP	2011-2020	500 000	0,72%
	b	Powołanie i działalność Gminnego Centrum Wspierania Przedsiębiorczości i Organizacji Pozarządowych (GCWPIOP)	Aktywizacja mieszkańców, pozyskanie zewnętrznych funduszy na rozwój	Urząd Gminy	2011-2020	500 000	0,72%
	c	Prowadzenie akcji edukacji ekologicznej	Czystsza gmina	Gminna Biblioteka Publiczna/GCWPIOP	2011-2020	100 000	0,14%
	d	Przeciwdziałanie patologiom społecznym	Bezpieczniejsza i rozwinięta gmina	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2011-2020	200 000	0,29%
	e	Przygotowanie i wypromowanie terenów pod budownictwo jednorodzinne	Zwiększone wpływy z udziału w podatku, wyższe subwencje	Urząd Gminy /GCWPIOP	2011-2020	200 000	0,29%
	f	Utworzenie atrakcyjnego obszaru inwestycyjnego	Utworzenie nowych miejsc pracy, zwiększone wpływy z udziału w podatku	Urząd Gminy /GCWPIOP	2011-2015	100 000	0,14%
	g	Wspieranie organizacji społecznej na rzecz turystycznego zagospodarowania zabytkowego obiektu w Węchadłowie	Aktywizacja mieszkańców, pozyskanie funduszy na zagospodarowanie	Urząd Gminy /GCWPIOP	2011-2020	100 000	0,14%
	h	Wspieranie doradztwa dla rolników	Wzrost dochodów uzyskiwanych z rolnictwa	Urząd Gminy /GCWPIOP	2011-2020	200 000	0,29%
	i	Wspieranie samoorganizacji rolników i ich działalności w ramach spółdzielni i/lub grupy producentów rolnych.	Wzrost dochodów uzyskiwanych z rolnictwa	Urząd Gminy /CWPIOP	2011-2020	200 000	0,29%

Projekt Strategii rozwoju gminy Michałów na lata 2011- 2020.

j	Wykreowanie grupy liderów lokalnych	Aktywizacja mieszkańców	Gminna Biblioteka Publiczna/GCWPiOP	2011-2020	200 000	0,29%
k	Uwypuklenie walorów krajobrazowych i historycznych	Wzrost liczby turystów, wzrost dochodów mieszkańców	Urząd Gminy /GCWPiOP	2011- 2015	300 000	0,43%
l	Kultywowanie kultury i tradycji	Wzrost liczby turystów, wzrost dochodów mieszkańców, aktywizacja mieszkańców, promocja gminy	Urząd Gminy /GCWPiOP	2011-2020	300 000	0,43%
SUMA					2 900 000	4,17%
<i>Średni roczny koszt realizacji Celu 1 Strategii w latach 2011-2020 (10 lat)</i>					<i>290 000 zł</i>	

Projekt Strategii rozwoju gminy Michałów na lata 2011- 2020.

Cel szczegółowy	Nr	Zadanie	Pożądany efekt	Odpowiedzialny	Okres realizacji	Koszt ogółem	% ogółu
2. Zwiększenie konkurencyjności i atrakcyjności turystycznej regionu.	a	Coroczna organizacja ponadregionalnego wydarzenia „Świętokrzyskie – kraina pięknych koni”	Wzrost liczby turystów, wzrost dochodów mieszkańców	Stadnina Koni Michałów Urząd Gminy	2011-2020	900 000	<i>1,30%</i>
	b	Coroczna organizacja regionalnego wydarzenia kulturalnego pod hasłem „Poczuj miętę ... do Michałowa”	Aktywizacja mieszkańców, promocja gminy	Urząd Gminy	2011-2020	450 000	<i>0,65%</i>
	c	Inwentaryzacja miejsc, obiektów i ludzi ważnych dla rozwoju turystyki	Zebranie materiałów do promocji	Urząd Gminy /GCWPiOP	2011-2012	20 000	<i>0,03%</i>
	d	Kreowanie wizerunku i budowanie marki Ponidziańska Dolina Mięty i Koni	Wzrost liczby turystów, wzrost dochodów mieszkańców	Urząd Gminy /GCWPiOP	2011-2020	300 000	<i>0,43%</i>
	e	Organizacja, co najmniej raz na kwartał, spotkania informacyjnego z doradcą dla osób i podmiotów zainteresowanych założeniem i/lub rozwojem działalności turystycznej i okołoturystycznej	Zwiększenie liczby podmiotów turystycznych i okołoturystycznych	Urząd Gminy /GCWPiOP	2011-2020	36 000	<i>0,05%</i>
	f	Poczuj miętę ... do Michałowa – aranżacja przestrzeni publicznej z „elementami” charakterystycznymi dla mięty i koni	Przyciągające turystów zagospodarowanie przestrzeni	Urząd Gminy /GCWPiOP	2011-2013	100 000	<i>0,14%</i>
	g	Powstanie systemu promocji i informacji turystycznej gminny	Wzrost liczby turystów, wzrost dochodów mieszkańców	Urząd Gminy /GCWPiOP	2011-2020	200 000	<i>0,29%</i>
	h	Przygotowywanie rocznych kalendarzy wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych organizowanych na terenie gminy	Wzrost liczby turystów	Urząd Gminy /GCWPiOP	2011-2020	20 000	<i>0,03%</i>

Projekt Strategii rozwoju gminy Michałów na lata 2011- 2020.

i	Przystosowanie rzeki Mierzawy do spływu kajakiem lub pontonem	Wzrost liczby turystów, wzrost dochodów mieszkańców	Urząd Gminy	2011-2020	450 000	0,65%
j	Rewitalizacja centrum Michałowa – powstanie nowych funkcji użytkowych i poprawa wizerunku miejscowości	Przyciągające turystów zagospodarowanie przestrzeni	Urząd Gminy	2011-2014	2 000 000	2,88%
k	Turystyczne zagospodarowanie Parku w Górach	Stworzenie atrakcji turystycznej przyciągającej turystów, aktywizacja mieszkańców	Inwestor prywatny	2011-2020	5 000 000	7,20%
l	Wsparcie rolników w zakładaniu i rozwoju gospodarstw agroturystycznych	Zwiększenie liczby podmiotów turystycznych i okołoturystycznych	Urząd Gminy /GCWPIOP	2011-2020	100 000	0,14%
m	Wspieranie inicjatyw na rzecz rękodzielnictwa i wytwórstwa elementów sztuki regionalnej	Zwiększenie liczby podmiotów okołoturystycznych	Urząd Gminy /GCWPIOP	2011-2020	100 000	0,14%
n	Współpraca w ramach LGD Ponidzie na rzecz promocji regionu	Wzrost liczby turystów, wzrost dochodów mieszkańców	Urząd Gminy /GCWPIOP	2011-2014	200 000	0,29%
o	Wykorzystanie Stadniny Koni Michałów jako unikatowego produktu turystycznego – przygotowanie oferty turystycznej	Wzrost liczby turystów, wzrost dochodów mieszkańców	Stadnina Koni Michałów	2011-2014	2 000 000	2,88%
p	Wyznaczenie Szlaku Rowerowego i Pieszego w pobliżu atrakcji turystycznych na terenie gminy (np. w oparciu o motyw mięty) oraz umożliwiającego dojazd do ciekawych miejsc takich jak Młodzawy, Chroberz	Stworzenie atrakcji turystycznej przyciągającej turystów, aktywizacja mieszkańców	Urząd Gminy /GCWPIOP	2011-2013	300 000	0,43%
SUMA					12 176 000	17,53 %
<i>Średni roczny koszt realizacji Celu 2 Strategii w latach 2011-2020 (10 lat)</i>				<i>1 217 600 zł</i>		

Projekt Strategii rozwoju gminy Michałów na lata 2011- 2020.

Cel szczegółowy	Nr	Zadanie	Pożądany efekt	Odpowiedzialny	Okres realizacji	Koszt ogółem	% ogółu
3. Wysoka jakość i dostępność usług publicznych	a	Dostosowanie do potrzeb stanu i sieci dróg wraz z pobocznymi, chodnikami, odwodnieniem i oświetleniem	Bezpieczny i krótszy czas przejazdu oraz dojścia	Urząd Gminy	2011-2020	3 000 000	4,32%
	b	Estetyczny wygląd obiektów i urządzeń użyteczności publicznej	Wzrost zadowolenia mieszkańców	Urząd Gminy	2011-2020	500 000	0,72%
	c	Łatwy dostęp do podstawowej opieki medycznej	Wzrost zadowolenia mieszkańców	Urząd Gminy	2011-2020	1 000 000	1,44%
	d	Odbiór segregowanych odpadów stałych od mieszkańców	Czystsza gmina	Urząd Gminy	2011-2020	200 000	0,29%
	e	Powstanie placu zabaw i terenu rekreacyjno-sportowego w każdej miejscowości.	Wzrost zadowolenia i integracja mieszkańców	Urząd Gminy	2011-2020	1 000 000	1,44%
	f	Prowadzenie profilaktyki medycznej	Wzrost zadowolenia mieszkańców	Urząd Gminy	2011-2020	150 000	0,22%
	g	Umożliwienie mieszkańcom oddawania ścieków komunalnych do sieci kanalizacyjnej lub ekologicznych oczyszczalni przydomowych	Wzrost zadowolenia mieszkańców	Urząd Gminy	2011-2020	31 350 000	45,12%
	h	Wspierania i upowszechniania idei samorządowej	Aktywizacja mieszkańców	Urząd Gminy	2011-2020	100 000	0,14%
	i	Wysoka jakość usług świadczonych w Urzędzie Gminy i jednostkach Gminy Michałów	Wzrost zadowolenia mieszkańców	Urząd Gminy	2011-2020	2 000 000	2,88%
	j	Wysoki poziom kształcenia i rozwoju uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach	Wzrost kapitału społecznego w gminie	Urząd Gminy	2011-2020	3 000 000	4,32%

Projekt Strategii rozwoju gminy Michałów na lata 2011- 2020.

k	Zabezpieczenie przez służby publiczne bezpieczeństwa mieszkańców i ich mienia	Wzrost poczucia bezpieczeństwa	Urząd Gminy	2011-2020	800 000	1,15%
l	Zagwarantowanie wszystkim mieszkańcom dostępu do bieżącej wody	Wzrost zadowolenia mieszkańców	Urząd Gminy	2011-2020	7 500 000	10,80%
m	Zapewnienie mieszkańcom każdej miejscowości zadaszego miejsca spotkań	Wzrost zadowolenia i integracja mieszkańców	Urząd Gminy	2011-2020	2 500 000	3,60%
n	Zapewnienie wszystkim dzieciom w wieku 3-5 lat możliwości uczęszczania do przedszkola 5 dni w tygodniu na 8 godzin	Wzrost kapitału społecznego w gminie	Urząd Gminy	2011-2021	1 000 000	1,44%
o	Łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców (w tym osób niepełnosprawnych) do dóbr kulturalnych	Wzrost zadowolenia mieszkańców, aktywizacja mieszkańców	Urząd Gminy	2011-2020	300 000	0,43%
SUMA					54 400 000	78,30%
<i>Średni roczny koszt realizacji Celu 3 Strategii w latach 2011-2020 (10 lat)</i>				<i>5 410 000 zł</i>		

Projekt Strategii rozwoju gminy Michałów na lata 2011- 2020.

Podsumowanie wydatków Strategii	
Koszt realizacji Celu 1	2 900 000 zł
Koszt realizacji Celu 2	12 176 000 zł
Koszt realizacji Celu 3	54 400 000 zł
Koszt realizacji Strategii w latach 2011-2020	69 476 000 zł
<i>Średni roczny koszt realizacji Strategii w latach 2011-2020 (10 lat)</i>	
	<i>6 947 600 zł</i>
Możliwa kwota otrzymania dotacji do zaplanowanych zadań (60%)	41 685 600 zł
Niezbędna kwota wkładu własnego (40%)	27 790 400 zł
<i>Średnia roczna wartość otrzymanego dofinansowania w latach 2011-2020 (10 lat)</i>	
	<i>4 168 560 zł</i>
<i>Średnia roczna wartość wkładu własnego do projektów w latach 2011-2020 (10 lat)</i>	
	<i>2 779 040 zł</i>

Spis tabel:

Tabela 1. Wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w gminach województwa świętokrzyskiego.	14
Tabela 2. Pomniki przyrody w gminie Michałów.	20
Tabela 3. Klasyfikacja jakości wód rzeki Mierzawy (stan na 2008 r.).....	22
Tabela 4. Poziom wydatków gminy ogółem i wydatków inwestycyjnych (stan na 31.12.2009 r.).	23
Tabela 5. Dochody gmin województwa świętokrzyskiego.	25
Tabela 6. Dochody własne gmin województwa świętokrzyskiego.	26
Tabela 7. Charakterystyka sołectw (stan na rok 2010).....	28
Tabela 8. Populacja gminy Michałów na tle powiatu pińczowskiego i województwa świętokrzyskiego.	30
Tabela 9. Ludność wg stałego miejsca zameldowania i przyrost naturalny w gminach województwa świętokrzyskiego.	31
Tabela 10. Ruch naturalny w gminie Michałów na tle powiatu pińczowskiego i województwa świętokrzyskiego.	33
Tabela 11. Liczba mieszkańców gminy Michałów.	34
Tabela 12. Pracujący i bezrobotni w gminie Michałów.	36
Tabela 13. Zarejestrowani bezrobotni w gminach województwa świętokrzyskiego.....	37
Tabela 14. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym na tle powiatu pińczowskiego i województwa świętokrzyskiego.	37
Tabela 15. Podmioty gospodarki narodowej w gminach województwa świętokrzyskiego.	39
Tabela 16. Placówki oświatowe (stan na rok szkolny 2010/2011).....	40
Tabela 17. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane na terenie gminy Michałów.	46
Tabela 18. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminach województwa świętokrzyskiego. ...	47
Tabela 19. Wydatki bieżące na turystykę, kulturę fizyczną i sport w gminach województwa świętokrzyskiego.	51
Tabela 20. Parki krajobrazowe Ponidzia.	52
Tabela 21. Charakterystyka sieci wodociągowej w gminie Michałów.	59
Tabela 22. Lista uczestników warsztatów strategicznych.	61
Tabela 23. Komplementarność celów z dokumentami strategicznymi.	82

Spis wykresów:

Wykres 1. Poziom wydatków gminy ogółem/1 mieszkańca i wydatków inwestycyjnych/ 1 mieszkańca.	23
Wykres 2. Dochody ogółem w gminach województwa świętokrzyskiego.	24

Wykres 3. Dochody własne w gminach województwa świętokrzyskiego.	24
Wykres 4. Dochody własne/1 mieszkańca.	26
Wykres 5. Dochody własne, udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych i od osób prawnych (2009 r.).	27
Wykres 6. Udział liczby mieszkańców poszczególnych wsi w liczbie ludności gminy Michałów ogółem.	29
Wykres 7. Ludność gminy Michałów.	31
Wykres 8. Przyrost naturalny/1 mieszkańca w gminach województwa świętokrzyskiego.	32
Wykres 9. Przyrost naturalny w gminie Michałów.	32
Wykres 10. Liczba urodzeń w gminie Michałów.	33
Wykres 11. Udział ekonomicznych grup wieku w populacji gminy Michałów (stan na rok 2009).	35
Wykres 12. Liczba osób bezrobotnych w gminie Michałów.	35
Wykres 13. Stowarzyszenia i organizacje społeczne/10 000 mieszkańców.	39
Wykres 14. Liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjów w gminie Michałów (stan na 31 XII 2009 r.).	41
Wykres 15. Udział wydatków gminy na oświatę i wychowanie w wydatkach ogółem (stan na 31 XII 2009 r.).	42
Wykres 16. Udział wydatków gminy na pomoc społeczną w wydatkach ogółem (stan na 31 XII 2009 r.).	44
Wykres 17. Główne przyczyny udzielania pomocy społecznej (stan na 2010 rok).	44

Spis map:

Mapa 1. Gmina Michałów na tle powiatu pińczowskiego oraz powiat pińczowski na tle województwa świętokrzyskiego.	6
Mapa. 2 Obszar Nadnidziańskiego Parku Krajobrazowego.	54
Mapa 3. Kozubowski Park Krajobrazowy.	54

Spis zdjęć:

Zdjęcie 1. Michałów. Droga wojewódzka nr 766.	7
Zdjęcie 2. Ruiny zboru ariańskiego w Węchadłowie.	9
Zdjęcie 3. Dwór w Węchadłowie.	10
Zdjęcie 4. Kościół św. Wawrzyńca w Michałowie.	11
Zdjęcie 5. Kościół pw. NMP w Górach.	12
Zdjęcie 6. Dwór w Górach.	12
Zdjęcie 7. Kaplica grobowa ufundowana przez Anielę Dembińską.	13

Zdjęcie 8. Kościół św. Marcina w miejscowości Wrocieryż.	14
Zdjęcie 9. Urząd Gminy w Michałowie.	17
Zdjęcie 10. Krajobraz gminy Michałów.....	19
Zdjęcie 11. Zespół Placówek Oświatowych w Michałowie.....	41
Zdjęcie 12. Gminne Centrum Kultury.....	43
Zdjęcie 13. Stadnina Koni Michałów.....	49
Zdjęcie 14. Stara Synagoga w Pińczowie.....	56